

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. III. De libertate voluntatis Dei,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

eam perfectionem, & consequenter triplicem bonitatem distinguit: primam provenientem à forma secundum quam aliquid in suo esse constituitur, secundam convenientem rei ratione existentiae, tertiam secundum quam res aliqua suum finem consequitur: Ergo ex illius mente, ad formam constituentem aliquid in suo esse essentiali, sequitur bonitas, ac proinde adens nominaliter sumptum.

76. Dices primò, D. Thomas suprà qu. 5. art. 3. ad 4. docet quòd mathematica non sunt bona, quia cum subsistant separata à materia sensibili, abstrahunt à fine & motu, & consequenter à ratione boni: Ergo ex D. Thomae bonitas supponit subsistentiam & existentiam, ac proinde in rebus merè possibilibus non reperitur.

Respondeo primò, D. Thomam loqui de bono simpliciter, ac proinde nobis non adversari, qui bonitatem solùm secundum quid in rebus possibilibus agnoscimus.

Respondeo secundò: Quòd cum objecta Mathematicarum sint quantitas continua & discreta, prout abstrahunt à materia sensibili, & sub hac abstractione non solùm non existant, verùm etiam nec possint existere, rectè illis prout sic consideratis, bonitas denegatur, quia etsi de ratione bonitatis non sit existentia, est tamen de ratione illius ordo, vel saltem capacitas ad existendum, quæ in rebus possibilibus invenitur.

77. Hac ergo solutione prætermisâ, aliter principali argumento respondeo, distinguendo scilicet Antecedens: Creaturæ in statu possibilitatis sunt bonæ, saltem secundum quid: bonitate transcendentali, quæ dicit integritatem in proprio ordine, concedo Antecedens: bonitate formali, quæ consistit in convenientia respectu alterius, nego Antecedens, & Consequentiam; appetibilitas enim non consequitur ad primam bonitatem, sed ad secundam, quia non attrahitur voluntas, nisi ab aliqua convenientia, quæ sine esse, vel ordine ad illud haberi non potest. Solutio est D. Thomæ hic art. 6. ad 1. quod ita procedebat: *Sicut se habet scientia ad verum, ita voluntas ad bonum: sed Deus scit omne verum: ergo vult omne bonum; sed non omne bonum fit, multa enim bona possunt fieri quæ non fiunt: non ergo voluntas Dei semper impletur.* Cujus argumenti solutionem sic concludit S. Doctor. *Et ideo Deus cognoscit omne verum, non tamen vult omne bonum, nisi in quantum vult se in quo virtualiter omne bonum existit.* Ergo sentit expressè S. Doctor, creaturas posibles esse bonas, & tamen eas non diligi à Deo, ut affirmat nostra responsio, quam ex scriptis Reverendissimi M. Godoy desumpimus.

78. Objicies quartò: Deus simplici affectu omnibus hominibus salutem desiderat, salusque reproborum terminat amorem divinum: At illa salus non est futura, sed solùm possibilis: Ergo Dei voluntas simplici amore erga possiblea versatur.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem: licet enim salus reproborum non sit futura absolute, est tamen futura respectu voluntatis divinæ, inchoativè, vel conditionatè, de quo infra.

79. Quæres, an ex hypothesi quòd Deus amaret creaturas posibles, illas necessariò, vel liberè amaret?

Respondeo quod factâ hac hypothesi, Deus non liberè, sed necessariò illas diligeret. Probat breviter: quia in tali hypothesi, bonitas creaturarum possibilem non esset libera, vel contingens, sed naturalis & necessaria, & haberet ne-

cessariam connexionem cum bonitate divina: Ergo non liberè sed necessariò diligeretur à Deo. Consequentia patet, Antecedens probatur. In tali hypothesi bonitas illa antecederet omne liberum decretum divinæ voluntatis, & esset in rebus possibilibus, sicut veritas & cognoscibilitas: Sed in rebus possibilibus, est veritas & cognoscibilitas necessaria, ratione cujus terminant scientiam Dei naturalem, quæ simplicis intelligentiæ nuncupatur: Ergo in tali hypothesi deberet esse in rebus possibilibus bonitas necessaria, quæ amorem Dei naturalem & necessarium terminaret: unde datâ hac hypothesi, non esset ratio cur Spiritus Sanctus non procederet ex amore possibilem, sicut Verbum procedit ex eorum cognitione.

Confirmatur: In tali hypothesi nulla daretur variabilitas aut contingentia in amore Dei, ex parte actûs, cum sit divinus & increatus, ac proinde immutabilis; nec ex parte objecti, quia in tali statu creaturæ posibles non essent variabiles in bonitate, sicut nec sunt variabiles in veritate & cognoscibilitate, respectu illius statûs; nam in tali statu non dependerent ab actû libero Dei, sicut dependent in statu existentiae, aut futurationis: Ergo in tali statu, amor rerum possibilem nullo modo esset liber, sed omnino necessarius.

- Dices cum Scoto: Ex hypothesi quòd creaturæ posibles haberent bonitatem, ratione cujus essent à Deo diligibiles, talis bonitas non esset infinita: Ergo factâ hac hypothesi, Deus non posset necessitari ad diligendas creaturas posibles. Antecedens constat, talis enim bonitas esset bonitas creaturarum, & consequenter finita. Consequentia verò probatur. Voluntas non potest necessitari nisi ab objecto adæquante totam ejus capacitatem, & sic ab intellectu proposito: Sed bonitas finita non adæquat totam capacitatem voluntatis divinæ, imò nec create: Ergo si in rebus possibilibus esset bonitas finita, illa non posset ad amorem sui necessitare divinam voluntatem.

Respondeo concessa Antecedente, distinguendo Consequens. Non posset necessitari ex infinitate objecti, concedo. Ex parte infinitæ activitatis subjecti attingentis omne quod est cum propria bonitate connexum, nego. Ad probationem Consequentiae, eodem modo distinguenda est Major, & concedenda de necessitate objectiva, neganda verò de necessitate subjectiva. Quæ solutio potest explicari & illustrari exemplo scientiæ: nam etsi creaturæ posibles non habeant veritatem vel scibilitatem infinitam, eò tamen ipso quòd detur actus cognitionis circa illas, non liberè sed necessariò debent cognosci, aliàs cognitio divina infinita non esset, siquidem non attingeret omne cognoscibile. Sic etiam de voluntate divina, in data hypothesi, proportionaliter dici debet.

DISPUTATIO III.

De libertate voluntatis Dei.

Qvod olim dixit Augustinus de peccato originali, nihil esse ad predicandum notius, nihil ad intelligendum secretius, de libertate Dei, veriùs affirmari potest.

potest. Nihil enim in fide & naturali ratione apertius, & manifestius, quam Deum habere libertatem; nihil in Theologia intricatius & occultius, quam modum, & naturam libertatis ejus exponere. Utrumque tamen breviter in hac disputatione præstandum est, & existentia, ac quidditas divina libertatis, quâ brevitate & perspicuitate poterimus, explicandæ sunt.

ARTICVLVS PRIMVS.

Demonstratur in Deo esse perfectissimam libertatem.

1. Aristoteles & quidam alij antiqui Philosophi, quorum meminit D. Thomas infra quæst. 25. art. 5. libertatem Dei cum ejus immutabilitate conciliare non valentes, eam negarunt, ac dixerunt Deum agere ex necessitate naturæ; ex quo Aristoteles intulit mundum esse ab æterno. Veram etiam in Deo libertatem negasse videntur Wiclef, Abailardus, Buceus, & Calvinus, teste Bellarmino libro 3. de gratia & libero arbitrio, cap. 15. & 16. à quorum sententia, vel potius errore, non multum videtur recedere Aureolus in 1. dist. 40. art. 1. ubi docet libertatem esse tantum in Deo metaphoricè. Contra quem errorem militat in primis Scriptura pluribus in locis, in quibus libertas Deo attribuitur: dicitur enim Psalm. 134. *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit*: Psalm. 93. *Deus ultionum liberè egit*. Matth. 23. *An non licet mihi quod volo facere?* & 1. ad Corinth. 12. dicitur de Spiritu Sancto, *Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult*. Quæ verba exponens D. Ambrosius libro 2. de fide cap. 3. dicit, *Spiritus Sanctus dividit singulis prout vult: id est libero voluntatis arbitrio, non necessitatis obsequio*. Denique hanc veritatem confirmant omnia Scriptura loca, in quibus Deus dicitur præstare misericordiam, preces nostras exaudire, mutare sententiam &c. Si enim ageret ex necessitate naturæ, neque misereri posset, neque precibus moveri, quia ageret ut determinatus ad vnum.
2. Naturalis etiam ratio sufficientia præbet principia ad libertatem Dei demonstrandam. Primò quia libertas est maxima perfectio, nullum includens defectum, & de numero earum quæ simpliciter simplices, à Theologis nuncupantur. Ut enim dicit D. Bernardus in Cantica: *Arbitry libertas est plane quid divinum, præfulgens in anima, tanquam gemma in auro*: Cum ergo Deus sit infinite perfectus, omnesque perfectiones simpliciter simplices, formaliter in se contineat, est etiam perfectè liber.
3. Secundò, Libertas est quoddam dominium vel in actus, vel in objecta: Sed Deo perfectum competit dominium, saltem in objecta volita; est enim omnino independens à creaturis: Ergo & perfectè libertas.
4. Tertio, ut discurret Angelicus Doctor 1. contra Gent. cap. 81. Voluntas non fertur necessario ad ea quæ sunt ad finem, si finis sine illis haberi possit; Medicus enim v. g. non necessitatur ea medicamenta adhibere, sine quibus æger sanari potest: Cum igitur divina bonitas, quæ sola est finis voluntatis divinæ, sine creaturis subsistat, & sit ab illis omnino independens, Deus est liberrimus circa creaturas.
5. Quarto, Res procedunt à Deo sicut artificia

Tom. I.

lia ab artifice: Sed artifex quamvis velit in se habere artem, non tamen ex necessitate vult artificiatam producere: Ergo Deus similiter non vult creaturas ex necessitate, sed ex perfectà libertate creare.

Quintò, Omnis natura intellectualis habet non solum voluntatem, sed etiam liberum arbitrium: Atqui Deus est naturæ intellectualis: Ergo in eo non solum est voluntas, sed etiam liberum arbitrium. Major hoc discursu suadetur. Natura intellectualis triplici gaudet universalitate & amplitudine, quæ caret aliâ naturæ rationis expertes. Prima est universalitas in essendo, quatenus per formas apprehensas, & per species intelligibiles, potest fieri omnia, & recipere naturas, & quidditates omnium rerum; non quidem in esse naturali & entitativo, sed intelligibili & representativo, ut in Tractatu de visione beata fusè declaravimus. Ex hac universalitate oritur altera, nempe in judicando, quatenus potest in omnem faciem vertere objecta, & considerare illa, ut sunt digna amore vel odio, & ut sibi necessaria, aut utilia, vel convenientia; ex qua nascitur tertia, quæ est in appetendo, ratione cujus potest velle vel nolle, eligere vel non eligere quæcumque bona particularia, quæ non habent cum summo & primario bono necessariam connexionem, & in hac tertia universalitate consistit formaliter ipsa libertas: Ergo omnis natura intellectualis habet non solum voluntatem, sed etiam liberum arbitrium. Ita discurret S. Doctor quæst. 23. de veritate art. 1. ubi probat Deum esse summè liberum, quia est in supremo gradu immaterialitatis, & colligit libertatem & indifferentiam in agendo, ex universalitate in essendo, & judicando.

Denique, Perfecta Dei libertas in operando demonstrari potest aliâ ratione quâ utitur idem S. Doctor 1. parte quæst. 42. art. 2. ubi ait: quod dupliciter tantum contingere potest quod aliquis effectus non sit coævus suo agenti, sed sit tempore posterior. Primò, si sit agens voluntarium, seu liberum, potest habere effectus posterius tempore; quia sicut potest eligere agere vel non agere, ita & hoc vel illo tempore agere. Secundò, si sit agens naturale, contingere ei tantum potest, quod non habeat effectum sibi coævum, seu statim ex quo est, quia non habet virtutem completam ad agendum: Sed mundus non est coævus Deo ex hac posteriori ratione, ut constat: Ergo ex priori.

Neque obest divinæ libertati impotentia ad peccandum, ut enim docet D. Thomas infra quæst. 62. art. 8. ad 3. posse peccare non pertinet ad essentiam, sed ad defectum libertatis. Unde Augustinus libro 22. de civit. cap. 3. *Certè Deus ipse, nunquid quia peccare non potest, idè liberum arbitrium habere negandus est?* Non requiritur etiam ad perfectam libertatem indifferentia ad diversos actus (hæc enim dicit potentialitatem, nec stare potest cum divinæ voluntatis immutabilitate) sed sufficit indifferentia ad diversa objecta, quæ non habent necessariam connexionem cum primario objecto divinæ voluntatis, ut constabit ex dicendis articulo sequenti.

DDd

64

Disp. 2.
art. 11

71

81

ARTICVLVS II.

Per quid constituatur liberum Dei decretum, seu quid superaddat actus liber Dei, ad perfectiones eius necessarias?

§. I.

Aperitur difficultas, & referuntur sententia.

9. **Q**uestionem omnium difficillimam aggredimur, quæ Theologorum omnium torquet ingenia, vel absorbet; & quæ merito vocari potest ænigma sacratissimum, omnibus mortalibus adhuc incognitum, & humanis discursibus prorsus inexplicabile. Unde plures Theologi perfectam ejus intelligentiam differunt usque ad visionem beatificam, & æternæ vitæ fruitionem. Ut tamen hic aliquam ejus notitiam & solutionem habere possimus, antequam varia Recentiorum placita in medium adducam, rationem dubitandi, ac difficultatis nodum, duplici argumento concludam.

Primum est: Actus liber ex proprio conceptu petit quod deficere possit, seu non esse in subiecto volente: Sed nihil Deo intrinsicè potest, vel potuit illi deficere, seu in eo non esse, cum ille sit omnino immutabilis & invariabilis: Ergo in nullo intrinsicè voluntati divinæ, decretum Dei liberum consistere potest.

Quod si ob hanc rationem ad aliquid extrinsecum confugiatur, militat non minus efficax argumentum. Nam de ratione actus liberi, voluntatem constituentis in actu secundo volentem, est quod immanens sit, & vitalis: Ergo nequit per formam extrinsecam, & non immanentem, nec vitalem constitui. Quæ dubitandi ratio, adeo Theologorum torset ingenia, ut illos in tot ferè sententias quot capita abire coegerit.

10. Duæ tamen sunt extremæ, & inter se omnino oppositæ, ex quibus quasi è fontibus & capitibus cætera dimanarunt. Prima, ut salvet immutabilitatem Dei, videtur negare ejus libertatem: asserit enim actum liberum in Deo non esse aliquam determinationem intrinsicam ejus voluntatis, sed illum constitui formaliter liberum per denominationem extrinsecam, ex actione quâ creaturas ad extra produxit, quæ juxta hanc sententiam est formaliter transiens, & in ipsis creaturis recepta. Ita Aureolus suprâ citatus, & quidam alij quos refert Basilius Legionensis, quæst. 6. Scholasticâ variarum disp. cap. 3.

11. Secunda sententia extremè opposita, ut salvet Dei libertatem, videtur tollere ejus immutabilitatem: docet enim decretum liberum consistere in perfectione quadam Deo intrinsicè & extensiva, ratione distincta à perfectione necessaria, quæ quia libera est, absque ulla imperfectione potuit deficere à divina voluntate. Sententiam istam sic explicatam Caietano communiter attribuant Recentiores, eamque variis notant censuris, illam *absurdam, parum in fide tutam, pias aures offendentem*, appellant: ut videri potest apud Valentiam, Vazquem, & Molinam. Suarez tamen sentit hanc sententiam, spectatâ solum ratione naturali, verisimilem esse, & probabilem; si tamen dignè censeamus de Deo, & ut fide docemur, dicit se non posse illi assentiri. In quo parum consequenter locutum esse notavit Arriaga, nam quæ contra sententiam Caietani

*Disp. 40
Metaph.
sect. 9.*

*Disp. 28.
sect. 5.*

A objici possunt, non tam ex fide, quàm ex ratione naturali petuntur; imò quæ ex fide objiciuntur, solvit Arriaga ibidem. Ipse verò sentit, sententiâ Caietani declarari penitus difficultatem libertatis divinæ, nec in hac vita, aliam clariorem viam, pro illius solutione apparere: nihilominus stando rationi naturali, eam verisimilem non esse. In quo sine dubio ipse parum consequenter locutus est: Nam libertas voluntatis divinæ declarari & defendi debet, prout ratione naturali cognoscitur: Ergo si difficultas circa libertatem divinam penitus sententiâ Caietani evacuetur & declaratur, non potest illius sententia opponi his quæ naturalis ratio dicit de divina libertate, ac proinde stare nequeunt hæc duo quæ asserit Arriaga loco citato: scilicet sententiâ Caietani penitus declarari libertatem divinæ voluntatis, & illam esse improbabilem, ratione naturali spectatâ.

Existimo ego, hanc sententiam, prout ab illis Authoribus explicatur, à Caietani mente prorsus esse alienam, ipsumque intelligendum & interpretandum esse de perfectione libera, quæ possit deficere, non in ratione perfectionis, sed in ratione terminationis, de quo infra. Et ita illum interpretantur Nazarius, Joannes à Sancto Thoma, & plures alij, ab hac calumnia rectè doctissimum illum Cardinalem vindicantes.

12. Inter has duas sententias extremè oppositas, plures sunt mediæ, quæ utriusque rigorem mitigare, & temperare conantur. Prima moderatio est, decretum Dei liberum non consistere adæquatè in formalitate intrinsicè, nec in aliquo extrinsecò, sed in utroque simul. Ita Basilius ubi suprâ cap. 5. & 6. Granado tract. de voluntate Dei disp. 5. sect. 5. Arrubal, Herice, & alij. Differunt tamen inter se, in eo quod Basilius & Herice volunt illud extrinsecum, quod constitutionem actus liberi Dei ingreditur, esse passivam productionem creaturarum, seu effectum ad extra productum, quem volunt intrare in recto, & ut formam partialiter constituentem: Granado verò & Arrubal, docent illud extrinsecum esse actionem productivam creaturarum, illamque solum in obliquo & terminativè, in constitutione divini decreti importari.

13. Secunda moderatio adhibetur à Fonseca libro 7. Metaph. cap. 8. conclusione 10. quem sequitur Salas 1. 2. quæst. 6. tract. 1. disp. 1. sect. 3. §. 7. ad 8. qui docent actum liberum addere ad necessarium, non quidem perfectionem extensivam, potentem à Deo deficere (in quo à sententia Caietani, prout ab ipsis intellecta, recedunt) sed modum realem, seu realem extensionem, solâ ratione ab actu necessario distinctam, quæ potuit realiter deficere, quoad suam realitatem modalem, licet postquam existit, non potuerit non esse.

14. Tertia moderatio est aliorum, qui docent actum Dei liberum, formaliter, vel saltem completivè, & inadæquatè, constitui per respectum rationis ad creaturas existentes vel futuras. Ita ex antiquis Thomistis videtur docere Capreolus in 1. dist. 45. quæst. 1. & Ferrariensis 1. contra Gent. cap. 82. & ex Recentioribus Marcus à Serra hic art. 3. Quos sequitur Vazquez disp. 22. cap. 2. ubi ait: *Voluntas libera Dei est ipsa essentia divina per modum actus eliciti, includit tamen habitudinem quandam rationis ad res futuras.*

15. Quarta & ultima sententia, quæ mihi videtur probabilior, & doctrinæ D. Thomæ conformior, infra §. 5. explicabitur.

§. II.

Rejiciuntur duæ extreme sententia.

Dico primò : Decretum Dei liberum, in denominatione extrinseca, petita ab actione transeunte, quâ Deus creaturas ad extra produxit, adæquatè non consistere.

16. Probatur conclusio : Primò quia juxta hanc sententiam, non nisi in sensu metaphorico salvatur Deum liberè velle creaturas : Sed hoc repugnat Scripturæ, ut constat ex locis articulo præcedenti relatis : Ergo &c. Sequela Majoris est evidens, externa enim creaturarum productio, non nisi metaphoricè potest dici illarum volitio, & solùm potest esse voluntas signi, non autem beneplaciti : unde juxta hanc sententiam Aureoli, nulla datur in Deo voluntas beneplaciti, sed tantùm signi, quod est contra communem Theologorum sententiam.

17. Secundò, Deus ab æterno dicitur liberè volens creaturas, & tamen actio illa tranfens, quam ponit ista sententia, non fuit ab æterno, sed in tempore : Ergo non denominatur liber ab illa.

18. Tertiò, Deum esse liberè volentem, est denominatio intrinseca : At intrinseca denominatio, ab actione non immanente, sed formaliter transeunte, nequit præstari : Ergo Deus non potest constitui, nec denominari liberè volens creaturas, per actionem formaliter transeuntem, quâ illas ad extra produxit.

19. Quartò, Si hæc sententia Aureoli vera esset, absque ullo inconvenienti posset Deus incipere aliquid velle de novo, cum non sit inconveniens, quòd actio illa tranfens productiva creaturarum, de novo ponatur in tempore : Consequens est falsum, ut constabit ex infra dicendis : Ergo & Antecedens.

20. Denique, Si Deum liberè diligere creaturas, nihil aliud esset quàm eas producere, cum potentia ad non producendum, ut docet Aureolus : propositio ista ex Psalmo 113. *Omnia quaecumque voluit fecit*, redderet hunc sensum, omnia quæ fecit, cum posset non facere, fecit, quod est ridiculum. Et ista, *scilicet Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret*, sic esset exponenda : sic dedit Filium mundo, non daret Filium, quæ est absurda locutio. Denique ista, *salvum me fecit, quoniam voluit me*, sic debet interpretari in sententia Aureoli : salvum me fecit, quoniam salvum me fecit, quæ est nugatoria repetitio.

Dico secundò : Actum liberum Dei non constitui per aliquam perfectionem extensivam, superadditam ad perfectiones necessarias, & ab illis ratione distinctam.

21. Probatur conclusio : Primò quia si actus liber Dei aliquam perfectionem extensivam actui necessario superadderet, Deus posset, vel potuisset habere aliquam perfectionem quam non habet : Sed hoc repugnat actui puro, & summè perfectò, ut constat : Ergo & illud. Sequela Majoris est evidens : nam in Deo potuit esse decretum quod de facto non fuit, v. g. decretum creandi novum mundum, vel assumendi naturam Angelicam : Ergo si actus liber Dei, aliquam perfectionem extensivam actui necessario superaddat, in Deo potuit esse aliqua perfectio extensiva, quæ de facto in illo non est.

22. Secundò, Vel perfectio illa libera & extensiva, est realiter identificata cum entitate divina, vel non ? Si primum, illa non potest entitativè defi-

Tom. I.

A cere, sed solùm terminativè, & sic hæc opinio coincidet cum communi sententia Thomistarum, infra exponenda. Si secundum, sequitur quòd entitas divina & increata sit in potentia in ordine ad illam, quod repugnat actui puro, & summè perfectò.

Tertiò, In Deo admittenda non est aliqua perfectio imperfectioni admixta : Sed perfectio defectibilis sub ratione entitatis, vel perfectionis, dicit imperfectionem ; nam posse non esse, maxima imperfectio est : Ergo illa non debet in Deo admitti.

B Denique, Hoc ipso quòd perfectio illa entitativè sit defectibilis, debet à voluntate divina entitativè distingui, ut constabit ex dicendis §. sequenti, impugnando sententiam Fonseca & Salas : Sed nulla potest in Deo admitti perfectio entitativè distincta ab ejus voluntate, alioquin illam actuaret & periceret, & cum ea realem compositionem efficeret : Ergo non potest admitti in Deo aliqua perfectio, defectibilis sub ratione perfectionis, & entitatis ; licet (ut infra dicemus) possit in eo admitti perfectio defectibilis sub ratione puræ terminationis.

§. III.

Alia sententia mediæ confutatur.

Inter duas sententias extremè oppositas, quas §. præcedenti impugnavimus, duæ versantur mediæ, breviter hic confutandæ ; quarum una videtur affinis opinioni Aureoli, altera verò parùm distans à sententia, quæ à Recentioribus tribuitur Caietano.

Dico ergo tertiò : Decretum Dei liberum non constitui, etiam partialiter, & inadæquatè, per aliquid extrinsecum, nempe per effectus quos Deus ad extra produxit, vel per actionem, & causalitatem per quam illos produxit.

C Probatur conclusio ratione fundamentali. Implicat causam adæquatè, vel inadæquatè constitui per suum effectum, cum prius naturâ quàm illum producat, debeat esse completè & adæquatè constituta : Sed creaturæ productæ, & actio productiva illarum, sunt effectus decreti voluntatis divinæ : Deus enim (ut inquit Apostolus) operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ : Ergo repugnat liberum Dei decretum, partialiter & inadæquatè constitui, per effectus ad extra productos, vel per actionem productivam illorum.

D Confirmatur : In Scriptura creaturæ dicuntur futuræ, quia Deus illas vult : dicitur enim Psal. 113. *Salvum me fecit, quoniam voluit me*. Et Psal. 134. *Omnia quaecumque voluit Dominus fecit*. Et Apocal. 2. *Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erunt, & creata sunt* : Ergo volitio Dei libera est causa futuritionis rerum, non verò futuritio rerum, ratio constitutiva ipsius liberæ volitionis.

E Dices cum Arrubal, & Granado : Velle Dei liberum non constitui, etiam inadæquatè, per effectus ad extra productos, sed per causalitatem, seu actionem, quâ Deus illos ad extra produxit ; & cum talis actio sit prior creaturis productis, consequens sit quòd volitio Dei libera per eam constituta, illas præcedat, sitque ab eis independens, ac proinde quòd verè affirmetur creaturas esse existentes vel futuras, quia Deus liberè voluit.

Sed contra primò : Non solùm creaturæ, sed

DDd ij

etiam causalitas, seu actio externa, quâ illa producuntur, est effectus volitionis liberæ Dei; si semel Deus agit per actionem transeuntem formaliter, ut supponunt illi Authores: Ergo non minus per actionem, quam per effectum productum, repugnat constitui liberum Dei decretum. Consequentia patet ex dictis, Antecedens autem probatur. De illa etiam causalitate, & actione transeunte, verum est dicere, illam existere, vel futuram esse, quia Deus vult illam esse futuram: Sed non quia vult necessario, aliâ necessariò existeret: Ergo quia vult liberè, & consequenter etiam illa causalitas est effectus volitionis liberæ Dei.

30. Secundo, Actio formaliter transiens, per quam Deus in sententia Adversariorum producit creaturas ad extra, non est à voluntate divina immediatè, & tanquam à principio elicente, sed mediatè tantùm, & tanquam à movente, & applicante potentiam executivam ad illam elicendam: Atqui divina voluntas non applicat potentiam exequentem ad productionem creaturarum, ut est amor necessarius, aliâ necessariò applicaret; nec ut in actu primo liberè volens, quia ut sic non est applicans, sed potens applicare: Ergo applicat illam ut liberè volens in actu secundo, & consequenter ut volens liberè in actu secundo, ad talem actionem, & causalitatem prius naturâ supponitur, & sic per illam non constituitur.

31. Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio, exemplo voluntatis creatæ. Licet enim illa constituitur formaliter liberè volens, per internam volitionem ab ea elicitam, non tamen per actionem externam ab ipsa imperatam, & à potentia executiva elicitam; quia talis operatio se habet tantùm ut effectus ipsius, & eam supponit prius, saltem naturâ, liberè volentem. Idem proportionaliter dicendum est de voluntate Dei, quia similiter actio transiens ad extra, non comparatur ad illam per modum actionis ab ea elicite; sed per modum effectus ab illa imperati: unde eam prius naturâ supponit liberè volentem, & consequenter liberum Dei decretum, adæquatè constitutum.

32. Confirmatur, & urgetur ampliùs: Quia intellectus divinus directivè ad actum divinæ voluntatis concurrat, nequit in ratione dirigentis, & proponentis actu objectum voluntati, per actum ipsius voluntatis constitui: Ergo pariter, quia divina voluntas applicativè concurrat ad actionem transeuntem potentiæ exequentis, per quam in sententia Adversariorum, Deus ad extra creaturas producit, nequit in ratione liberè applicantis, per talem actionem constitui.

33. Ex his impugnatus manet alter modus dicendi Basilij Legionensis, & Valentini Herice, qui volunt actum Dei liberum, inadæquatè & partialiter constitui per ipsos effectus ad extra productos: si enim per actionem, & causalitatem quâ causantur creaturæ, liberum Dei decretum constitui nequit; à fortiori constitui non poterit per effectus productos, qui posteriores sunt prædictâ causalitate, & qui cum procedant à voluntate Dei libera, eam supponunt ut liberè operantem.

34. Secundo principaliter arguitur, & magis confutatur uterque modus dicendi horum Authorum, iisdem ferè rationibus quibus supra sententiam Aureoli impugnavimus. In primis enim, ut supra arguebamus, decretum liberum creandi

A v.g. mundum, ab æterno convenit Deo, & consequenter ab æterno est in Deo adæquatam illius constitutum: Sed nec effectus causati à Deo, nec actio quâ causantur (supposito quòd illa sit formaliter transiens, ut docent Adversarij) sunt ab æterno: Ergo liberum Dei decretum, neque per effectus ad extra productos, neque per actionem per quam producuntur, constitui potest, etiam inadæquatè & partialiter.

35. Secundo, Denominatio liberè volentis est Deo intrinseca, ac proinde adæquatè proveniens ab aliqua forma intrinseca, & in Deo existente: Sed nec effectus ad extra producti, nec actio transiens productiva illorum, sunt intra Deum, sed extra: Ergo idem quod prius.

36. Tertiò, Divina voluntas non solum est indifferens ad causandum vel non causandum creaturas, sed etiam ad volendum vel nolendum illas causare: Ergo per ordinem ad volitionem vel nolitionem indifferentem, constituitur liberè volens: Sed effectus causati, & actio quâ causantur, non sunt volitio: Ergo non constituitur, etiam inadæquatè, liberum Dei decretum, nec pertinent ad voluntatem beneplaciti, sed tantùm ad voluntatem signi, ut dicemus disputatione sequenti.

37. Dico quartò: Actum Dei liberum non addere supra necessarium, modum aliquem realem ab illo ratione distinctum, qui poterit Deo deficere quoad suam realitatem modalem. Est contra Fonseca & Salas supra citatos, qui postquam Caietani sententiam (prout ab ipsis intelligitur) ut parùm in fide tutam rejecerunt, in suam inciderunt damnationem, eandem sequentes, mutato solum nomine perfectionis, in nomen realitatis modalis.

38. Probat ergo primò conclusio ratione quâ supra rejecimus prædictam Caietani sententiam. Nulla entitas imperfectioni admixta potest in Deo reperiri formaliter: Sed entitas modalis defectibilis, importat imperfectionem: Ergo in Deo admitti non debet. Major constat: Minor probatur. Aliquid posse non esse, maxima imperfectio est, cum sit posse esse nihil, quod est supremus imperfectionis gradus: Sed entitas modalis defectibilis, potest vel non potuit non esse: Ergo maximam imperfectionem importat.

39. Confirmatur: Entitas quæ taliter est, quòd potuit realiter non esse, non est à se, sed ab alio ut à causa vera & reali: Atqui non esse à se, sed ab alio tanquam à causa vera & reali, maxima imperfectio est: Ergo entitas modalis, quæ taliter est quòd potuit realiter non esse, maximam imperfectionem importat. Minor constat: Esse enim ab alio tanquam à causa vera & reali, importat dependentiam ab illa: Sed omnis dependentia dicit imperfectionem: Ergo non esse à se sed ab alio ut à causa, maxima est imperfectio. Major autem, in qua posita est difficultas, probatur. Deus non aliâ ratione necessariò est, nisi quia non habet esse ab alio, sed à se. Attributa etiam & relationes, idèò necessariò sunt sine potentia ad non essendum, quia omnia conveniunt in ratione entis à se, per exclusionem causæ. Ergo omnis entitas quæ taliter est, quòd potuit non esse realiter, non est à se per exclusionem causæ, sed ab alio ut à causa vera & reali.

40. Quod ampliùs urgetur: Attributa namque & relationes, sunt ab alio virtualiter, nempe ab

essentia divina in qua virtualiter radican-
tur, & consequenter habent virtualiter causam; & ta-
men quia sunt à se per exclusionem causa cau-
santis formali influxu, non possunt non esse rea-
liter: Ergo ut aliquid possit realiter non esse, non
sufficit esse ab alio virtualiter, sed necessariò re-
quiritur esse ab alio ut à causa reali, causante per
influxum formalem.

41. Probatur secundò conclusio ex alio inconve-
nienti: nam entitas illa modalis, quam illi Au-
thores volunt actum Dei liberum superaddere
ad perfectiones necessarias, diceret in essentia di-
vina imperfectionem potentialitatis; si quidem
essentia divina se haberet ad illam, sicut potentia
ad actum, & sicut perfectibile ad perfectivum, &
cum illa faceret realem compositionem.

42. Dices, talem entitatem modalem non distingui
ab essentia & voluntate divina, ac proinde non
facere compositionem cum illa, nec ad eam com-
parari ut actum ad potentiam, vel ut perfecti-
vum ad perfectibile.

Sed contra primò: Implicat entitatem moda-
lem realiter defectibilem, identificari cum re vel
entitate realiter indefectibili; alioquin eadem en-
titas simul esset defectibilis & indefectibilis: Sed
entitas illa modalis est defectibilis, cum potue-
rit non esse in voluntate divina, ut fatentur Ad-
versarij, essentia verò & voluntas divina est om-
nino indefectibilis: Ergo entitas illa modalis non
potest cum ea realiter identificari.

Secundò, Realis separabilitas est signum evi-
dens realis distinctionis, cum idem à seipso se-
parari realiter nequeat, sicut nec à seipso realiter
produci: unde dicit Aristoteles 7. Topic. cap. 7.
Si potest alterum sine altero esse, non erit idem:
Ergo si entitas modalis actum liberum consti-
tuens, fuit realiter separabilis à voluntate divina,
id est potuit realiter non esse, divinam voluntate
existente, realiter ab illa distinguitur.

43. Dices, Ad separabilitatem illius entitatis moda-
lis à voluntate divina, & entitate increata actus
necessarij, non requiri distinctionem realem, sed
sufficere virtuales & eminentialem, fundatam
in infinitate & eminentia divinæ naturæ, æquiva-
lenti entitati defectibili & indefectibili. Sicut
ad salvandum quòd essentia divina sit communi-
cabilis, non autem paternitas, sufficit distinctio
virtualis fundata in eminentia ejusdem divinæ na-
turæ, æquivalentis absoluto & relativo, commu-
nicabili & incommunicabili.

44. Sed contra primò: Non minus repugnare vi-
detur, ut idem separaretur à seipso, quam quòd
idem à seipso procedat: Sed sola distinctio vir-
tualis non sufficit ad salvandam realem processio-
nem, ut constat in divinis attributis, quæ licet
virtualiter ab essentia distinguantur, ab ea tamen
realiter non procedunt: unde realis personarum
distinctio, eà solum ratione asstruitur in divinis
personis, ut salvetur processio unius ab altera:
Ergo etiam virtualis distinctio non sufficit ad
salvandam realem separabilitatem.

45. Secundò, Realiter mutabile & realiter immu-
tabile, causabile & incausabile realiter, non pos-
sunt ratione solius distinctionis virtualis, in una
& eadem entitate identificata inveniri: Ergo pa-
riter sola virtualis distinctio non sufficit, ut in
una entitate conveniant realiter defectibile & in-
defectibile.

46. Tertio, Si virtualis distinctio sufficeret ad rea-
lem separabilitatem, posset etiam sufficere, & se
extendere ad realem separationem; & sic duo pos-

Tom. I.

sent esse mutuò separata realiter, & tamen non
esse realiter, sed tantum virtualiter distincta,
quod est prorsus intelligibile.

Denique, Separabilitas includit distinctio-
nem, & supra illam addit negationem essentialis
connexionis: licet enim omnia distincta non sint
separabilia, ut est certum de fide de personis di-
vinis, & plures docent de materia & forma, quan-
titate & figura; omnia tamen separabilia, sunt
realiter inter se distincta: Ergo implicat actum
Dei liberum constitui per aliquam entitatem moda-
lem, realiter defectibilem, & à divina volun-
tate separabilem, & tamen cum ea realiter iden-
tificatam, & solà ratione ab illa distinctam. Ex
quo patet disparitas ad exemplum adductum, com-
municabilitas enim non importat negationem
essentialis connexionis cum re incommunicabili,
bene autem separabilitas. Unde licet eminentia
divinæ entitatis, fundans distinctionem virtua-
lem inter essentiam divinam & paternitatem,
sufficiat ad verificandum, quòd essentia divina
communicetur Filio, non verò paternitas; non
tamen sufficit, ut idem à seipso separaretur, aut
separabile sit.

Tertio principaliter arguitur contra eandem
sententiam. Modus ille superadditus actui neces-
sario, & divini decreti constitutivus, debet esse
perfectio: Ergo si ille potuit deficere, & non esse
in Deo, aliqua perfectio potuit Deo deesse, quod
tamen Adversarij admittere renuunt, ne inci-
dant in sententiam quam Caietano attribunt;
imò reputant absurdum, & fidei partim conso-
num. Consequentia patet: Antecedens in quo po-
sita est difficultas probatur, primò quia omnis
realitas absoluta, sub conceptu entitatis & reali-
tatis, est formaliter perfectio: Sed entitas ista
modalis, est entitas absoluta: Ergo est perfectio
formaliter.

Secundò, Hujusmodi entitas est actualitas vo-
luntatis divinæ, ut liberæ in actu primo, illam
in actu secundo liberè volentem constituens:
Sed actualitas, ut talis, est perfectio formaliter:
Ergo entitas ista modalis formaliter est per-
fectio.

Confirmatur, & magis explicatur hæc ratio.
Entitas illa modalis ponitur in voluntate divina,
ut Deum constituat in actu secundo liberè volen-
tem creaturas: Sed Deus constituitur liber in
actu secundo, & volens creaturas, per aliquam
actualitatem, scilicet per tendentiam actualem,
vitalem, & affectivam in illas: Ergo entitas illa
modalis addit aliquam actualitatem, & conse-
quenter aliquam perfectionem voluntati divinæ:
unde si talis modus potuit deficere, seu non esse
in voluntate divina, manifestum est, aliquam
perfectionem posse, vel potuisse Deo deesse,
quod repugnat actui puro, & enti infinite per-
fecto.

Respondent Adversarij: modalem istam enti-
tatem, esse quidem perfectionem formaliter,
non tamen ratione distinctam à perfectione
actus necessarij; ut plures non improbabiler
docent de divinis relationibus, quòd nempe ra-
tione sui dicant perfectionem, non tamen distin-
ctam in ratione perfectionis, à perfectione ab-
soluta essentia, etsi in ratione entitatis virtuali-
ter distinguatur ab illa. Cujus rationem reddit
Salas sequutus Fonsæm, quia scilicet modus
iste realis supponit naturam divinam infinite per-
fectam; & ideo quamvis perfectionem dicat,
non dicit tamen perfectionem superadditam, &

DDd iij

virtualiter à perfectione actûs necessarij distinctam.

52. Sed contra primò: Atributa divina supponunt naturam divinam, in propria linea naturæ infinitè perfectam; & tamen, hoc non obstante, illi superaddunt aliquam perfectionem, virtualiter & ratione distinctam, ut communiter docent Theologi: Ergo similiter quamvis entitas illa modalis, quæ secundùm Adversarios constituit actum Dei liberum, supponat naturam divinam infinitè perfectam, hoc tamen non impedit, quin ei superaddat aliquam perfectionem virtualiter distinctam.

Secundò, Licet divina essentia supponatur infinitæ entitatis, modus ille realis superaddit entitatem, ratione distinctam ab entitate essentiæ: Ergo licet supponatur infinitæ perfectionis, superaddet perfectionem ad perfectionem essentiæ.

Tertiò, Modalis ista entitas superaddit actualitatem, est enim ultima actualitas voluntatis divinæ ut liberæ, sicut entitas actûs necessarij est ultima actualitas voluntatis divinæ sub conceptu naturæ: Sed actualitas idem est quod perfectio, ut antea dicebamus: Ergo superaddit perfectionem.

53. Dices: Origines activæ in personis Sanctissimæ Trinitatis, cum consistant in actione, addunt actualitatem supra lineam absolutam, & tamen, in frequentiori Thomistarum sententia, perfectionem non addunt: Ergo ex eo quod entitas modalis constituens decretum liberum, addat actualitatem supra volitionem necessariam, non sequitur addere perfectionem.

Respondeo primò, negando Antecedens, nam licet origines activæ in actione consistant, non tamen consistunt in actione distincta pro recto ab actibus absolutis, sed in actibus absolutis, connotatis relationibus: unde quamvis sint operationes, non addunt actualitatem supra actus absolutos.

Secundò responderi potest, quod sicut est peculiare in linea relativa, quod entitatem addat, & non addat perfectionem; quia non exprimit ordinem ad existentiam, vel ad subjectum cui convenit, ita est peculiare in hac linea, ut nec tendentia actualis notionalis, intellectiva, aut volitiva, & quæcumque alia actualitas relativa, nullam exprimat vel addat perfectionem ad lineam absolutam.

§. IV.

Ad respectum rationis confugientes impugnantur.

54. **D**ico quintò: Actum Dei liberum non constitui per respectum rationis ad creaturas.

Probatur: Vel talis respectus sumitur fundamentaliter, vel formaliter: Si primo modo sumatur, restat explicare quodnam sit ejus fundamentum, an sit quid Deo extrinsecum vel intrinsecum, creatum vel increatum, defectibile vel indefectibile &c. Et sic recurrunt omnes difficultates propositæ. Si verò secundum dicatur, in contrarium militant plura & efficacia argumenta.

In primis enim decretum Dei liberum, est quid reale & non fictum, & vera ac realis causa creaturarum: Ergo non potest constitui per aliquam formam rationis, ab intellectu confictam, & à parte rei non existentem.

A Secundò, Ab æterno Deus dicitur liberè volens creaturas, & tamen ab æterno non est respectus rationis in Deo, cum intellectus creatus sit in tempore, & increatus non formet entia rationis, ut suppono ex Logica, & constat ex dictis Tractatu præcedenti. 55.

Tertiò, Dato quod intellectus divinus formaret entia rationis, non tamen fabricare posset respectum constituentem liberum Dei decretum: vel enim illum fabricaret per actum liberum, vel per necessarium: Non secundum, aliàs respectus ille esset necessarius Deo, & consequenter decretum non esset liberum: Non primum, nam omnis actus liber intellectus divini, decretum liberum voluntatis constitutum supponit; cum libertas intellectus, ex libertate voluntatis oriatur: Ergo &c. 56.

B Quartò, Voluntas non redditur liberè volens per intellectum, vel effectum illius, sed per aliquid ab ipsa procedens: Sed respectus rationis ad creaturam, à voluntate divina formari nequit: Ergo nec actus liber Dei per illum constitui. 57.

Quintò, adversus hanc sententiam militat hoc argumentum, quod proponit Basilii Legionensis loco supra citato, & cujus solutionem se nunquam vidisse vel audivisse testatur. Deus in re est actu volens: Ergo in re est omne necessarium ut actu sit volens: At respectus rationis non existit formaliter in re: Ergo non est necessarius, ut Deus sit volens actu. 58.

Denique, Scriptura variis in locis asserit, liberà Dei voluntate omnia constitui & mutari, ac totam vim providentiæ & rerum universi seriem docet pendere à liberis Dei decretis; & SS. Patres, præsertim Augustinus & Thomas, Tract. præcedenti citati, affirmant Deum in suis decretis futura contingentia cognoscere: Ergo absurdum videtur, talia decreta, in mera entia rationis resolvere. 59.

§. V.

Vera sententia statuitur, & explicatur.

Licet in hac materia difficile non sit aliorum sententias impugnare, & ostendere quid non sit liberum Dei decretum, veram tamen proferre & explicare sententiam, & declarare in quo consistat libera Dei volitio, & quid ad perfectiones Dei necessarias superaddat, difficillimum, & ferè impossibile Theologis semper visum est. Ut tamen aliquo modo hoc sacratissimum ænigma possit intelligi, & perfecta Dei libertas, cum ejus immutabilitate conciliari; antequam nostram sententiam declarem, breviter hinc resumenda sunt ea quæ §. præcedentibus fusè ostendimus & exposuimus. 60.

E Constat ergo primò ex dictis supra, actum Dei liberum non superaddere ad perfectiones necessarias, perfectionem aut quantitatem ratione ab illis distinctam; quia de ratione formæ constituentis liberum Dei decretum, est quod potuerit deficere, seu non esse in Deo; nempe si nolisset quod voluit, aut voluisset quod noluit, aut à volitione vel nolitione libera suspensus mansisset, quod esse possibile ostendemus art. sequenti: nulla autem perfectio, vel entitas potuit Deo deficere; alioquin Deus potuisset mutari, ut ostendimus: Ergo actus liber Dei non constituitur per aliquam perfectionem aut entitatē, ad perfectiones necessarias Dei superadditā. 61.

62. Constat præterea, actum Dei liberum non superaddere actui necessario solum terminum, aut solum respectum rationis ad creaturas: superaddit enim id à quo ut à forma, vel à complemento formæ provenit denominatio liberè volentis creaturas; hæc autem cum sit realis, non potest desumi à respectu rationis, & cum sit intrinseca, & ab æterno Deo conveniens, non potest peti à creatura in tēpore producta, vel ab actione transeunte per quam fuit producta: Ergo actus liber Dei non superaddit ad perfectiones necessarias solum terminum, vel objectum, vel solum respectum rationis: debet ergo aliquid aliud superaddere, quod non sit Deo purè extrinsecum, sed intrinsecum, & quod tamen potuerit deficere, seu illi non convenire. Pro cuius declaratione, & veræ sententiæ explicatione.

Dico ultimò: Actum liberum superaddere ad perfectiones necessarias terminationem ratione distinctam, sub conceptu terminationis, & propterea defectibilem, ac proinde actum liberum consistere in actualitate actus necessarii, ut ad creaturas liberè terminata.

63. Substantiam hujus conclusionis, etsi non ita explicatam, tenent communiter Discipuli D. Thomæ, eamque docuerunt Capreolus & Ferrariensis ubi supra, asserentes decretum liberum constitui per respectum rationis, non pro formali, sed pro fundamento respectus, ut eos attentè legentibus, manifestum erit: hoc autem fundamentum nihil aliud esse potest, quam talis terminatio, ut Ferrariensis clarè expressit, his verbis: *Licet enim velle divinum sit in se necessarium, quòd tamen ad creaturas terminetur, est voluntarium & liberum.* Sic Cajetanus venit interpretandus, quando asserit quòd actus liber Dei dicit perfectionem extensivam, potentem deficere; solum enim intendit, illam posse, vel potuisse deficere, in ratione terminationis, non autem in ratione entitatis, aut perfectionis. In eandem sententiam incidere videntur omnes illi Authores, qui licet ad explicandam divini decreti constitutionem, ad extrinsecum objectum confugiant, illud tamen, non pro forma partiali & inadæquata assignant, sed solum in obliquo, & terminativè docent ingredi ejus constitutionem.

Denique hunc modum explicandi libertatem Dei, ut probabilem, & menti ac doctrinæ D. Thomæ consonum, defendunt Salmanticenses hæc disp. 7. dubio 8. eumque ut probabiliorē elegit illustrissimus Dominus Godoy, Episcopus Oxomensis, in manuscriptis tractatibus de voluntate Dei, cujus vestigiis inherentes, illum etiam ut probabiliorē amplectimur. Unde

64. Probatur primò conclusio ex D. Thoma 1. contra Gentes cap. 82. ubi hæc scribit: *Voluntas Dei uno & eodem actu vult se & alia, sed habitudo ejus ad se, est necessaria & naturalis, habitudo autem ejus ad alia, est secundum convenientiam quandam, non quidem necessaria & naturalis, neque violenta, aut innaturalis, sed voluntaria.* Ex quo testimonio dupliciter suaderi potest conclusio. Primò, quia libertas Dei, secundum D. Thomam, non consistit in indifferentia ad plures actus distinctos; nam (ut inquit S. Doctor) *eodem actu vult se, & alia à se*: Ergo in eodem actu debemus propter sui eminentiam assignare, & rationem necessarii, & rationem liberi: Ergo idem actus ut terminatus ad Deum, est necessarius, & ut terminatus ad creaturas, est liber; & consequenter actus liber non addit actum, sed

A terminationem ad creaturas.

Secundò, In eodem actu distinguit D. Thomas duas habitudines, penes quas distinguit actum necessarium à libero: Sed tales habitudines aliud esse nequeunt, quam diversæ terminationes, quæ à nobis concipiuntur ad modum habitudinis: Ergo per diversas terminationes distinguuntur. Major constat ex littera, Minor autem probatur. Habitudo actus divinæ voluntatis ad suam bonitatem, non est habitudo, seu relatio realis, vel rationis; aliàs volitio necessaria Dei, per respectum realem, vel rationis, formaliter constitueretur, quod nullus unquam dixit: Ergo pariter habitudo seu tendentia actus voluntatis divinæ liberæ ad creaturas, non est respectus realis, vel rationis, sed terminatio realis voluntatis divinæ, concepta à nobis ad modum habitudinis, de qua asserit D. Thomas quòd est voluntaria, & consequenter potens deficere: Ergo ex D. Thoma ratio formalis constituens actum liberum, est realis terminatio voluntatis Dei ad creaturas.

65. Probatur secundò conclusio ratione fundamentali. Actus liber Dei, cum sit immanens, & vitalis, realiter & intrinsecè est in Deo, ac proinde per aliquid illi intrinsecum, & cum voluntate divina realiter identificatum, constitui debet; & cum aliunde possit, vel potuerit in Deo non esse (alioquin non esset liber, sed necessarius) superaddere debet ad perfectiones Dei necessarias aliquid defectibile secundum aliquam rationem: Sed non secundum rationem perfectionis & entitatis, ut constat ex supra dictis: Ergo saltem secundum rationem intrinsecæ terminationis. Et ita actus liber Dei consistet in terminatione ad creaturas existentes, vel futuras, defectibili sub ratione puræ terminationis, & indefectibili sub ratione entitatis & perfectionis.

66. Dices cum Gonzale hæc disp. 61. & quibusdam aliis Recentioribus Thomistis, quòd licet constitutum divini decreti possit, vel potuerit deficere, seu non esse in Deo; non tamen requiritur quòd potuerit deficere secundum aliquam rationem intrinsecam, & secundum id quòd dicit in recto; sed sufficit quòd potuerit deficere secundum aliquid extrinsecum, & ex parte illius quòd importat in obliquo.

67. Sed contra: Constitutum decreti liberi, potuit Deo deficere sub ea ratione quæ ipsum constituit volentem creaturas existentes aut futuras: Sed Deum sic volentem constituit, aliquid ipsi intrinsecum, ut supra ostendimus: Ergo potuit deficere secundum aliquam rationem intrinsecam.

68. Confirmatur: Effectus vel quasi effectus divini decreti potuit non esse in Deo, secundum rationem aliquam intrinsecam: Ergo forma præstans prædictum effectum, vel quasi effectum formalem, deficere potuit secundum aliquam rationem intrinsecam. Antecedens constat nam Deum esse liberè volentem creaturas, quòd est effectus, vel quasi effectus formalis decreti liberi Dei, est aliquid Deo intrinsecum, & potuit non esse in Deo, cum Deus potuerit non velle creaturas. Consequentia verò probatur primò: Nam si iste effectus formalis, non obstante quòd sit aliquid divinum, & cum perfectionibus necessariis intimè identificatum, potuit deesse Deo, secundum aliquam rationem intrinsecam; etiam forma quæ præstat, licet divina & increata sit, & cum perfectionibus necessariis identifica-

ra, nihilominus deesse poterit secundum aliquem conceptum intrinsecum.

Secundo, A forma sub omni conceptu intrinsecum necessaria, non potest praestari effectus formalis voluntarius, liber, & potens deficere secundum conceptum intrinsecum.

Tertio, Effectus formalis nihil aliud est quam forma subiecto communicata: Ergo si effectus formalis potest deficere secundum aliquam rationem intrinsecam, aliquid intrinsecum debet posse deficere.

Deinde contra eandem responsonem principaliter arguitur. Decretum liberum est Deo ratio cognoscendi creaturas existentes aut futuras, secundum aliquam rationem intrinsecam, ut fuse ostendimus in Tractu de scientia Dei: Sed non secundum rationem intrinsecam, quoad intrinsecam necessariam: Ergo quoad intrinsecam liberam, & consequenter quoad intrinsecam potentem deficere, & non solum quoad extrinsecam & in obliquo importata.

69. Confirmatur & magis illustratur haec ratio. Ratio cognoscendi creaturas existentes & futuras, debet esse libera, ac proinde defectibilis sub ea ratione & conceptu, sub quo est ratio illas cognoscendi: Sed non est ratio cognoscendi creaturas existentes, vel futuras, formalitas intrinsecam, secundum id quod in obliquo, & terminative importat, sed secundum id quod importat intrinsecum & in recto: Ergo ut sic debet esse libera, & defectibilis. Minor constat, nam quod in obliquo importat, est creatura existens vel futura: At haec non est Deo ratio cognoscendi, sed tantum res cognita: Ergo decretum liberum non est Deo ratio cognoscendi creaturas, secundum id quod in obliquo & extrinsecum importat. Major etiam non minus nota esse videtur: si enim sub ea ratione sub qua decretum est medium cognoscendi creaturas, non sit liberum, sed necessarium, non erit medium ad liberam sed necessariam cognitionem.

70. Denique suadetur conclusio. Defectibilitas terminationis sub conceptu intrinsecum terminationis, absque defectu entitatis & perfectionis, nullam arguit imperfectionem in Deo; & alias illa admittenda optime salvatur libertas divinae volitionis: Ergo admitti debet. Consequentia patet, Antecedens vero, praeterquam quod ex objectionum solutione constabit, breviter suadetur. Solus perfectionis aut entitatis defectus, imperfectio est: Sed defectibilitas sub conceptu purae terminationis, nec perfectionis, nec entitatis defectum importat, ut constabit ex infra dicendis: Ergo nullam in Deo imperfectionem arguit.

71. Confirmatur: Ex defectibilitate illius terminationis intrinsecum, sub conceptu purae terminationis, nulla potest inferri mutabilitas in voluntate divina: Ergo admittenda est. Consequentia patet: idcirco enim rejicitur perfectio vel entitas a Deo defectibilis, quia ex illa sequitur realis mutatio, vel mutabilitas in ea, ut supra arguebamus. Antecedens vero probatur: Mutatio est transitus de non esse ad esse, vel de esse ad non esse; & consequenter petit adventum vel carentiam formae sub conceptu essendi, ac proinde sub ratione entitatis, & perfectionis: Ergo terminatio defectibilis solum sub conceptu terminationis, & indefectibilis sub conceptu entitatis, nullam infert mutationem vel mutabilitatem in Deo.

Quod potest illustrari & confirmari ex myste-

A rio Incarnationis. Nam quia subsistentia divina habet exercitium terminandi intrinsecum naturam humanam, sine additione sive entitatis aut perfectionis, licet eam desineret terminare, non propterea mutaretur, quia nihil entitatis vel perfectionis perderet, sed solum desineret habere exercitium quod antea habebat. Idem proportionaliter dicendum est de divino decreto.

§. VI.

Solvitur ratio dubitandi initio proposita.

B EX his habes solutionem ad principalem dubitandi rationem, §. i. sub hac forma propositam. Actus liber ex proprio conceptu petit quod deficere possit: Sed nihil voluntati divinae intrinsecum potuit deficere: Ergo in nullo intrinsecum voluntati divinae, decretum Dei liberum consistere potest. Concessa enim Majori, distinguenda est Minor: Nihil Deo intrinsecum potuit deficere, sub conceptu entitatis & perfectionis, concedo Minorem: Sub conceptu purae terminationis, nego Minorem, & Consequentiam.

Dices, Terminatio illa sub conceptu terminationis, est entitas divina intrinsecum Deo: Sed potuit deficere sub conceptu terminationis: Ergo etiam sub conceptu intrinsecum entitatis, vel si sub conceptu entitatis indefectibilis est, non potest esse defectibilis, sub conceptu terminationis.

C Respondeo distinguendo Majorem: Est entitas divina explicitè, absque distinctione virtuali ab illa, nego Majorem: implicitè, & ab illa virtualiter distincta, concedo Majorem; & concessa Minori, nego Consequentiam. Itaque quamvis terminatio libera, sub conceptu terminationis, sit implicitè entitas divina, non tamen explicat conceptum divinae entitatis, ab illoque distinguitur virtuali distinctione: quae distinctio sufficiens est, ut quamvis deficiat, vel possit deficere, sub conceptu terminationis, non deficiat, nec deficere possit, sub conceptu entitatis. Sicut quamvis deformitas peccati, implicitè importet conceptum entitatis positivae, quia tamen praedictum conceptum non explicat, sed ab illo distinguitur, penes implicitum & explicitum, stat optime deformitatem peccati causari a Deo sub conceptu entitatis, absque eo quod ab illo causetur sub conceptu deformitatis. Unde sicut ista consequentia non valet: Deformitas peccati, sub conceptu deformitatis, est entitas positiva: Sed omnis entitas positiva causatur a Deo: Ergo deformitas, sub conceptu deformitatis, a Deo causatur: ita ob similem defectum, consequentia facta non tenet.

D Instabis, Terminatio ista libera, esto non explicet, implicat tamen conceptum realis entitatis: sicut enim ens creatum transcendit omnes entitates, formalitates, & modos in creaturis repertos, ita ens divinum in omni praedicto Dei per transcendentiam includitur: Ergo non stat illam esse defectibilem, sub conceptu terminationis, & non sub conceptu entitatis. Consequentia videtur manifesta, Tum quia impossibile est quod aliqua ratio inferior sit defectibilis, nisi etiam praedictum superius in ea transcendentialiter inclusum possit deficere: Tum etiam, quia filiatio, sub conceptu filiationis, dicit implicitè entitatem divinam ut praedictum transcendens, & alias sub conceptu filiationis non convenit Patri,

Patri, necetiam illi convenit sub conceptu entitatis, sed aliqua entitas relativa deficit illi: Ergo si terminatio libera implicans entitatem divinam potuit Deo deficere, potuit etiam illi deficere entitas implicata.

75. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Ad primam probationem, distinguo Antecedens: Quando prædicatum superius finitum est, & multiplicatum in inferioribus, transeat Antecedens: Quando est infinitum, & non multiplicatum in illis, nego Antecedens & Consequentiam. Nam entitas divina quæ in terminatione libera implicata invenitur, infinita est, & eadem re & ratione cum entitate divina, in terminatione necessaria implicata; & ideo licet deficiat, vel defectibilis sit libera terminatio, sub conceptu terminationis, entitas tamen divina illam implicans, manet omnino indefectibilis, sub conceptu entitatis.

Ad secundam probationem distinguo Antecedens: quia illam implicat præcisè, nego Antecedens: quia illam implicat, & multiplicat, concedo Antecedens, & nego Consequentiam. Itaque in filiatione divina implicatur entitas divina, & multiplicatur ratione oppositionis relative, ideoque non stat filiationem deficere Patri, nisi etiam deficiat ratio entitatis, sub conceptu filiationis implicata. In nostro autem casu non multiplicatur entitas inclusa in terminatione libera, sed eadem entitas adhuc per rationem, in terminatione libera & necessaria invenitur.

76. Urgebis: Non stat multiplicari per rationem differentias contractivas, nisi ratio transcendens in illis multiplicetur, saltem per rationem: Sed terminatio libera differt ratione à terminatione necessaria: Ergo entitas divina in terminatione libera inclusa, ratione distinguitur ab entitate divina inclusa in terminatione necessaria.

77. Respondeo primò: Terminationem liberam & necessariam non differre inter se distinctione specificâ, & distinctâ differentie, sed distinctione exercitij secundarij à primario, provenientium ab eadem forma, ut infra exponemus.

Respondeo secundò distinguendo Majorem: Quando ratio communis & transcendens non est infinita, & eminenter multiplex, concedo Majorem: Quando est infinita, & multiplex æquivalenter, seu eminenter, nego Majorem; & concessâ Minori, nego Consequentiam. Nam sicut natura divina, propter sui infinitatem, identificatur realiter, imò & ratione nostrâ includitur in divinis relationibus quæ realiter distinguuntur, absque eo quòd in illis realiter multiplicetur: ita ratio entitatis divinæ poterit per transcendentiam in terminationibus ratione distinctis includi, absque eo quòd in illis ratione multiplicetur.

78. Dices: Ex hac solutione sequitur attributa divina non distingui virtualiter in ratione entitatis, nec entitatem divinam ratione in illis multiplicari: Consequens est falsum: Ergo &c. Falsitas Consequentis constat, Tum quia attributa addunt entitatem, imò & perfectionem supra divinam essentiam; quæ additio non stat absque multiplicatione entitatis, saltem per rationem. Tum etiam, quia entitas divina transcendens multiplicatur realiter in divinis relationibus, quia relationes distinguuntur realiter: Sed attributa divina distinguuntur virtualiter, & ratione ratiocinata: Ergo entitas divina transcendens, multiplicatur ratione & virtualiter in illis. Sequela

Tom. I.

A verò probatur: Terminatio libera virtualiter & ratione distinguitur à terminatione necessaria; & tamen asserimus entitatem divinam transcendentem, non multiplicari virtualiter & ratione in istis terminationibus, quia est infinita: Ergo quamvis attributa distinguantur inter se virtualiter, & ratione ratiocinata, entitas divina in illis inclusa, propter suam infinitatem non multiplicabitur virtualiter.

Respondeo negando sequelam, nam licet infinitas rationis transcendens, sit sufficiens ratio, ut quandoque multiplicatis differentiis, aut modis contractivis, ratio ipsa transcendens non multiplicetur in illis; non tamen petit positivè nunquam multiplicari, sed quandoque multiplicari permittit. Ratio autem quare attributa addant entitatem ratione distinctam ab entitate naturæ divinæ, & entitas divina in illis ratione multiplicetur, & non in nostro casu, est quia attributa, v. g. intellectus & voluntas, sunt necessaria ad esse naturæ divinæ, unde illis deficientibus aliqua ratio entis, naturæ divinæ deficeret; ex quo infertur addere entitatem ratione distinctam ab entitate naturæ: terminatio autem libera non est necessaria ad esse aut ad bene esse divinæ entitatis, & inde colligimus non addere entitatem supra entitatem actus necessarij, nec rationem entis divini, in terminatione libera & necessaria multiplicari virtualiter & ratione.

§. VII.

Cætera argumenta solvuntur.

P Ræter instantias §. præcedenti contra resolutionem nostram propositas & solutas, plures aliæ fieri possunt, quas breviter hîc proponemus, ac diluemus.

Arguitur ergo primò: Actus liber addit supra necessarium aliquid reale: Ergo addit aliquam quidditatem realem: Ergo aliquam essentiam, & consequenter aliquam entitatem, vel saltem formalitatem.

D Confirmatur primò: Id quod addit non est nihil: Ergo est aliquid, non enim datur medium inter aliquid & nihil: Sed non est aliquid confictum: Ergo est aliquid reale: Ergo id quod addit est aliqua realis essentia, & consequenter est entitas addita sub ratione entitatis, vel saltem sub ratione formalitatis.

Confirmatur secundò: Id quod addit est aliqua essentia, aliàs esset nihil: Sed id quod addit potuit deficere Deo: Ergo potuit Deo aliqua essentia deficere, & consequenter aliqua entitas, vel saltem aliqua intrinseca formalitas.

Confirmatur tertio: Id quod additur, distinguit actum liberum ab actu necessario: Ergo constituit actum liberum in ratione liberi, cum idem sit constitutum & distinctivum: Sed quod aliquid constituit, debet esse aliqua essentia, & consequenter aliqua entitas, vel saltem formalitas. Ergo & id quod actus liber addit supra necessariû.

Propter hæc argumenta, aliqui concedunt actum liberum addere ad necessarium formalitatem realem, defectibilem sub conceptu formalitatis, & non solum sub conceptu puræ terminationis.

Sed hæc solutio displicet, cum enim separabilitas sit signum distinctionis, ut supra ostendimus, ex hac responsione sequitur, terminationem liberam distingui à necessaria, distinctione reali formali; quæ tamen distinctio communiter negatur

E E e

à Discipulis D. Thomæ, & esto admittatur in rebus creatis, non tamen conceditur inter prædicata divina, eo quòd divina formalitas non minus sit infinita in ratione formalitatis, quàm divina entitas in ratione entitatis, ut in Tractatu de attributis, agendo de distinctione divinatorum attributorum, fusè exposuimus.

Ad do quòd, formalitas idem est quòd essentia & quidditas: unde repugnat quòd terminatio libera divinæ voluntatis, sit defectibilis sub conceptu formalitatis, nisi etiam sit defectibilis sub conceptu essentia & quidditatis: hac ergo solutione rejecta,

§2. Respondeo ad argumentum, aliquid esse passionem entis, unde qualiter prædicatur de aliquo ens, prædicatur etiam aliquid: sicut ergo terminatio divina est superaddita terminatio, & non superaddita entitas, quamvis talis terminatio entitas & realitas sit; ita etiam terminatio superaddita, est quidditas, non tamen quidditas superaddita, sub ratione quidditatis: ex quo tantum sequitur, deesse potuisse Deo aliquam realem quidditatem, non tamen sub conceptu quidditatis, sed sub conceptu terminationis. Unde

Ad primam confirmationem dicatur, nihilo non solum opponi exprimens, sed etiam imbibens, & implicite includens quidditatem realem: Unde cum terminatio superaddita imbibat quidditatem realem, quamvis illam non explicet, nec superaddat, non sequitur esse nihil.

Ad secundam, distinguo Majorem: Est aliqua essentia superaddita & distincta: sub conceptu essentia, ab essentia actus necessarij, nego Majorem. Est aliqua essentia superaddita, & distincta sub conceptu terminationis, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, distinguo similiter Consequens.

Ad tertiam distinguo Antecedens: distinguit actum liberum à necessario, distinctione essentia ab essentia, nego Antecedens: distinctione diversi exercitij ejusdem essentia, concedo Antecedens, & distinguo Consequens: constituit actum liberum in ratione essentia, nego Consequentiam; in ratione diversi exercitij ejusdem essentia, concedo Consequentiam, & distinguo Minorem subsumptam: quod constituit in essentia, concedo Minorem, in exercitio essentia, nego Minorem, & Consequentiam.

Dicimus itaque terminationem liberam & necessariam, non differre inter se tanquam duas differentias constituentes duas species, sed quasi duo exercitia ejusdem formæ; eoque serè modo quo in rebus creatis, extensio in ordine ad se, & extensio in ordine ad locum inter se differunt. Quare sicut hi duo effectus formales, ab eadem forma, & consequenter ab eadem entitate omnino immultiplicata proveniunt; ita & in Deo terminatio voluntatis divinæ ad bonitatem increatam, quæ actum necessarium constituit, & terminatio ad creaturas, per quam actus liber constituitur, ab eadem entitate increata, etiam per rationem immultiplicata, præstantur.

§3. Secundo contra eandem conclusionem principaliter arguitur. Id quod est essentialiter Deus, necessario existit, ac proinde non potest deficere: Sed terminatio divinæ voluntatis ad creaturas, est essentialiter Deus: Ergo necessario existit, & indefectibilis est; & consequenter in illa non potest formaliter consistere liberum Dei decretum, cum actus liber ex proprio conceptu petat quod deficere possit.

A Respondeo distinguendo Majorem: Necessario existit, sub conceptu entitatis & perfectionis, concedo Majorem: sub conceptu terminationis, nego Majorem: & concessa Minore, distinguendum est Consequens distinctione Majoris. Licet enim entitas terminationis libera necessario existat, exercitium tamen illius necessarium non est, sed potest, vel potuit Deo deficere.

Instabis: Si talis terminatio non existat necessario in Deo, sed possit, vel poterit illi deficere, sequitur Deum posse, vel potuisse mutari: Consequens est falsum: Ergo & Antecedens. Probat sequela, Mutari nihil aliud est quàm aliter se habere intrinsecè ac prius: Sed si talis terminatio non existat necessario in Deo, sed possit, vel poterit illi deficere, Deus potest, vel potuit aliter se habere intrinsecè ac prius: Ergo potest, vel potuit mutari.

Respondeo negando sequelam Majoris, ad cuius probationem, distinguo Majorem: mutare nihil aliud est quàm aliter se habere ac prius, per acquisitionem novæ formæ, entitatis, aut perfectionis, concedo: per solam novam terminationem, nego. Solutio patet ex supra dictis.

Urgebis: Talis terminatio, etiam sub ratione terminationis, dicit perfectionem: Ergo si potuit Deo deficere sub conceptu terminationis, potuit etiam deficere sub conceptu perfectionis, & consequenter Deus potuit mutari. Utraque hæc consequentia patet ex dictis, Antecedens verò, in quo est difficultas, probatur. Exercitium voluntatis Dei ut libera, reducens eam de actu primo ad actum secundum, est perfectio: Sed terminatio illa est exercitium voluntatis Dei ut libera, reducens illam de actu primo ad actum secundum: Ergo est perfectio.

Respondeo negando Antecedens, ad cuius probationem, distinguo Majorem: reducens de actu primo ad actum secundum entitativum, concedo Majorem: terminativum, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: est exercitium reducens de actu primo ad secundum, entitativum, nego Minorem: terminativum, & denominativum, concedo Minorem, & nego Consequentiam.

Dices, Omnis actualitas est perfectio: Sed exercitium illud est actualitas: Ergo est perfectio. Respondeo distinguendo Majorem: Omnis actualitas entitativa, concedo: terminativa, nego. Hæc enim licet perfectionem implicet, ratione entitatis increata & infinitæ quam transcendentaliter includit, eam tamen formaliter non exprimit.

Arguitur tertio: Modus realis defectibilis entitativè, aut in ratione entitatis, dicit imperfectionem, & ideo illum relegavimus à constitutione divini decreti: Ergo etiam terminatio intrinseca, in ratione terminationis intrinsecè defectibilis, imperfecta debet censeri, & consequenter à constitutione decreti relegari.

Respondeo concessa Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia si modus realis quoad suam entitatem posset deficere, non esset identificatus cum sua existentia, nec esset ens à se, sed ab alio, & consequenter creatum, ut arguebamus contra Fonsecam & Salaz. Ex eo autem quòd terminatio intrinseca possit deficere sub conceptu intrinsecæ terminationis, non deficiente sub conceptu entitatis, non sequitur non esse à se, nec cum sua existentia non identificari, ac proinde ex hac defectibilitate, nulla imperfectio colligitur.

92. Dices : Ex eo quod modus quem Fonseca & Salaz superaddebant, debeat esse entitativè ens à se, collegimus fore entitativè indefectibilem, & è contra ex eo quod foret entitativè defectibilis, non fore ens à se, sed ab alio : Ergo ratio entis à se, defectibilitatem excludit : Sed terminatio libera, sub conceptu terminationis, est ens à se, identificatum cum sua existentia : Ergo est indefectibilis, etiam sub conceptu terminationis, vel si sub cōceptu isto potest deficere, sub illo non est à se, sed ab alio, & cōsequenter imperfectionē dicit.

93. Respondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens. Excludit defectibilitatem, sub conceptu entitatis, concedo Consequentiam : sub omni conceptu implicante conceptum entitatis, nego Consequentiam. Sicut enim ex eo quod omnis formalitas extra Deum sit ens ab alio, rectè colligitur debere causari à Deo sub conceptu entitatis, non autem inferitur quod debeat à Deo causari sub omni conceptu implicante conceptum entitatis, ut supra dicebamus. Ita ex eo quod omnis divina formalitas sit ens à se, bene inferitur debere esse indefectibilem sub conceptu entitatis, non autem colligitur debere esse indefectibilem, sub omni conceptu implicante conceptum entitatis à se, & increatè : ex quo solum inferitur, terminationem liberam esse indefectibilem entitativè, non autem quod sit indefectibilis terminativè.

94. Denique contra eandem conclusionem arguitur. Ex nostra sententia sequitur, terminationem liberam realiter distingui à terminatione necessaria : Consequens est falsum : Ergo & Antecedens. Probatnr sequela, separabilitas est signum distinctionis : Ergo realis separabilitas, realem distinctionem indicat, ut supra contra Fonseca & Salaz arguebamus : Sed terminatio libera est separabilis realiter, quoad sibi intrinseca, à terminatione necessaria, cum potuerit realiter quoad intrinseca Deo non convenire, & terminatio necessaria essentialiter illi conveniat : Ergo realiter ab illa distinguitur.

95. Respondeo negando sequelam : Ad probationem, concessio Antecedente, distinguo Consequens : separabilitas realis entitativa, vel sub conceptu entitatis, concedo Consequens : non entitativa, sed terminativa, vel sub conceptu terminationis implicantis conceptum entitatis, nego Consequentiam, & sub eadem distinctione minoris subsumpta, nego secundam Consequentiam. Solutio sufficienter patet ex dictis, nec majori indiget explanatione.

ARTICVLVS III.

Alius modus probabilis explicandi actum liberum Dei.

§. I.

Explicatur sententia, & afferuntur rationes dubiandi.

96. PRÆTER modum explicandi quo sententiam communem Thomistarum defendimus, in quo Reverendissimi Magistri Godoy scriptis usi sumus, qui tamen non adeo probabilis multis visus est ; alius est quem plures faciliorem existimant : Unde rogarunt me quidam, ut in hac questione celebri & perdifficili eis morem gererem, & alterum explicandi modum adungerem, ne

Tom. I.

A quid in nostra Theologia ex communiore sententia Scholæ nostræ desiderari possit. Premisso igitur primo explicandi modo, & in sua probabilitate relicto, alium adjungere placuit.

Altera igitur communiore sententia inter Thomistas, aut potius alius explicandi modus, admittit actum liberum Dei esse ipsummet actum necessarium voluntatis divinæ, non tamen ut necessarius est, & respicit bonitatem divinam ; sed ut terminatur ad creaturas, & eas connotat, à quibus cum omnino independens sit, eas summā indifferentiā, & omnino liberè respicit. Unde in actu libero Dei duo distinguenda sunt ; alterum importatur in recto, & est ipse actus voluntatis divinæ, secundum suam entitatem, & perfectionem intrinsecam, quæ necessaria est : alterum verò importatur in obliquo, & sunt creaturæ quas producit, & quas ut effectus connotat. Sicut enim cum dicitur Deum unitum esse hypostaticè humanitati Christi, nihil aliud reperitur, quàm ipsa persona divina, quæ importatur in recto, & humanitas Christi in obliquo, sine alia superaddita perfectione, quæ persona divina uniaitur : ita intelligendum est, quod cum Deus dicitur liberè volens creaturas, nihil aliud etiam reperitur, præter ipsum actum voluntatis divinæ, qui summā actualitate terminatur ad creaturas, & eas connotat sine alia perfectione intrinseca, quæ terminetur. Et potest esse aliud exemplum forsitan apertius in actione creativa Dei, seu creatione activa, sive pertineat ad intellectum, sive ad voluntatem, sive ad aliam potentiam executivam. Creatio enim activa, nihil aliud est quàm actus sive intellectus, sive voluntatis, ut connotat effectum productum, ita ut nihil aliud medium, nulla perfectio superaddita assignari debeat inter actionem Dei immutabilem, & effectum productum : ita etiam cum Deus dicitur liberè volens creaturas, nihil aliud admitti debet, præter ipsum actum voluntatis divinæ, secundum se immutabilem, invariabilem, indefectibilem, & creaturas quas producit, & tanquam effectus connotat.

Verùm antequam hanc sententiam probemus, prius afferenda sunt argumenta, quæ possunt obijci, & quibus impugnari solet ; nam ut supra advertimus, hoc habet commune hæc quæstio cum mysteriis fidei, ut præcipua aut unica difficultas sita sit in solvendis rationibus, & argumentis, quæ obijciuntur. Ea verò argumenta ferè eadem sunt, quæ supra §. 5. contra sententiam Gonzalis objecimus, quæ licet satis difficilia sint, ea tamen solve conabimur, ut sententiæ quam hic explicamus, omnino sua probabilitas constet.

Omnia verò ad duo capita revocari possunt. Primum probat libertatem divinam debere consistere in aliqua perfectione superaddita actui necessario ; quia actus liber, quæ liber est, debet posse deficere, esse & non esse : Atqui actus voluntatis divinæ, necessarius secundum se, & quantum ad entitatem, non potest deficere : Ergo addenda est aliqua perfectio, intrinseca quidem, sed tamen quæ possit deficere : sicut servatà proportionè libertas creata est aliqua perfectio addita actui necessario, ipsi intrinseca, & tamen defectibilis.

Secundum verò, & quod primum confirmatur, probat directè non posse consistere in actu necessario ; quia cum effectus & denominatio sit similis formæ, à qua oritur, impossibile videtur, quod actus voluntatis denominet & veluti efficiat volentem alio modo quàm sit : Ergo impossibile est, quod actus necessarius liberè volentem denomi-

Ecc ij

net, sed denominabit solam necessariò volentem. Ad hæc duo cætera omnia reducuntur, quæ postea afferemus, & solvemus.

§. II.

Explicata sententia probatur, & defenditur.

100. **D**ico, libertatem divinam posse rectè explicari, afferendo quòd actus liber, sit ipse actus necessarius, non quidem ut necessarius est, & ut terminatur ad bonitatem divinam, sed ut terminatur ad creaturas, & ens connotat: ita ut in re-cto importetur ipse actus necessarius secundum se, & quantum ad entitatem, in obliquo verò importentur creaturæ. Hæc sententia communior est inter Thomistas, quam inter cæteros egregiè explicat & probat Nazarius, ex quo plura hic desumimus.

101. Probatur conclusio. Ad libertatem divinam si-ve ut analogicè convenit cum libertate creata, si-ve singulari ratione, quatenus divina est, & à creata differt, tria duntaxat requiruntur. Primò quòd sit perfectio intrinseca, cum sit perfectio vitalis, & immanens: Secundo quòd sit defectibilis, quia actus liber, quæ liber est, potuit non esse; & terriò ex eo quòd est divina, requiritur quòd sit immutabilis, quia in Deo nulla esse potest mutatio, aut mutationis umbra. Atqui hæc tria explicantur, & conciliantur, si actus liber sit ipse actus necessarius, non quidem ut necessarius est, & respicit bonitatem divinam, sed quatenus respicit creaturas: Ergo &c. Minor probatur, & in primis esse perfectionem intrinsecam & immutabilem, est manifestum, cum entitas actus necessarii vitalis, sit immanens, & repugnet unquam posse mutari. Possè verò etiam deficere, in quo est tota difficultas, & quod videtur non satis posse cum immutabilitate conciliari, probatur ex eo quòd non dicamus actum liberum esse ipsum actum necessarium, ut necessarius est, sed esse actum necessarium quidem quantum ad entitatem, ut tamen connotat creaturas: Atqui sub hac ratione potuit deficere, & potuit non esse; nam cum creatura ipsa possit non esse, etiam necessè est, ut hæc connotatio, quæ reperitur in actu necessario, possit deficere, sicut terminatio personæ divinæ, quæ terminat humanitatem, deficeret, etsi nihil intrinsecum amitteret, quod naturæ divinæ superadditum sit, ex eo præcisè quòd humanitas uniri, & terminari desineret.

102. Probatur secundo, & ut multa prætermittamus quæ minis difficultatem attingunt, unicum solum ostendendum videtur, scilicet non esse necessarium, ut admittatur aliqua perfectio, vel actualitas, vel aliud quid simile, quòd superaddatur actui necessario, sed posse ipsum actum necessarium quantum ad entitatem & substantiam, connotare creaturas, & ex ea connotatione denominari & fieri liberum: unde potest sic confici argumentum. Potest actus voluntatis divinæ secundum se necessarius, terminari ad creaturas, ut ad objectum materiale, sine alia perfectione superaddita: Atqui ut terminatur ad creaturas, non potest non esse liber: Ergo non est necessè, ut actus liber addat actui necessario perfectionem intrinsecam. Minor est evidens, non enim alio modo potest respicere creaturas, quam liberè; cum sit ab iis omnino independens, neque libertas exercetur nisi circa creaturas, nam bonitatem divinam necessariò respicit tanquam proprium specificatum. Major verò etiam probatur, Quando actus

A terminatur ad suum objectum formale & specificatum, potest sine ulla perfectione, vel actualitate superaddita, terminari ad objectum materiale: Atqui creaturæ sunt objectum purè materiale respectu actus voluntatis divinæ: Ergo idem actus necessarius, qui terminatur ad bonitatem divinam ut ad objectum formale, potest sine perfectione superaddita terminari ad creaturas. Major videtur aperta, quia cum potentia & objecti, proportionem, & adæquationem habeant, sicut objectum formale omnem continet perfectionem, bonitatem, & difficultatem; ita etiam omnis perfectio potentia, & veluti omnis ejus vis exercenda est, ut possit attingi: cum verò objectum materiale nullam perfectionem addat, nulla etiam ex parte potentia requiritur major perfectio superaddita.

B Confirmatur exemplo intelligere divini. Idem enim intelligere divinum quòd terminatur ad essentiam divinam, ut ad objectum formale, sine nova perfectione superaddita, terminatur ad creaturas, ut ad objectum materiale: Ergo etiam idem actus voluntatis divinæ, necessarius quantum ad substantiam, potuit terminari ad creaturas, sine alia perfectione superaddita. Idem etiam aut quid simile contingit interdum in rebus creatis, nam eadem relatio paternitatis, quæ terminatur ad unum filium, terminatur ad cæteros, etsi nihil intrinsecum ipsi adveniat.

C Probatur terriò ex quatuor dotibus & perfectionibus voluntatis divinæ, quibus creatam superat, & quibus ostenditur, quòd licet libertas creata sit aliqua perfectio superaddita actui necessario, aut ipsi potentia, libertas divina nihil addat, sed sit ipse actus necessarius, ut terminatur ad creaturas.

104. Prima perfectio est summa actualitas voluntatis divinæ, ex qua sic arguitur. Ideò libertas creata est aliqua perfectio & actualitas superaddita, & quæ media est inter potentiam & objectum, quia voluntas creata est potentialis, nec potest seipsa immediate versari circa objecta, & ea attingere: D Atqui voluntas divina actualissima est, & actus purus: Ergo poterit immediatè, & sine perfectione superaddita, ad objecta terminari.

105. Secunda perfectio, & quæ ex priori oritur, est quòd habeat immediatè dominium supra objecta, & quòd libertas divina non consistat in dominio quòd habet supra suos actus, ut libertas creata, sed in dominio quòd habet supra objecta, quæ potest producere & immutare prout voluerit; ex quo sic eruitur argumentum. Voluntas divina actualissima, vel unicus actus ipsius, à quo nullo modo distinguitur, & qui secundum substantiam est necessarius, debet comparari cum objectis, sicut voluntas creata comparatur cum suis actibus: Atqui voluntas eadem quantum ad substantiam producit actus & necessarios & liberos, quibus denominatur & necessariò & liberè volens: Ergo etiam voluntas divina, aut unus actus ipsius, idem omninò respicit, & bonitatem divinam & creaturas, & ab eo denominatur & necessariò & liberè volens; & cum creaturas variè respiciat, & immutet ut libuerit, etiam variè denominari poterit & volens, & nolens.

106. Tertia perfectio est quòd voluntas divina sit infinita, & actus ipsius infinitus sit; unde sic arguitur. Ideò in creatis actus liber distinctus est ab actu necessario, quia sicut ipsa voluntas creata finita & limitata est, ita & quilibet actus est finitus; unde & plures requirit, quorum unus sit necessa-

tus, alius liber, alius sit volitio, alius verò nolitio; unus versetur circa unum objectum, alius verò circa alterum: Atqui è contra actus voluntatis divinæ infinitus & illimitatus est: Ergo idem qui secundum se & quantum ad substantiam est necessarius, poterit etiam esse liber, esse volitio, & nolitio, velle unum, nolle alterum; & cum ille unus, ut pote infinitus, æquivalet omnibus actibus voluntatis creatæ, & eorum omnium vim & efficaciam, quamvis diversi sint ordinis, contineat, poterit eorum omnium effectus, vel quasi effectus præstare, & denominare liberè & necessariò volentem & nolentem: sicut forma superior quæ inferiores virtute continet, ut est anima rationalis, quæ continet vegetativam & sensitivam, eorum omnium effectus præstare potest.

107. Quarta perfectio est, quòd non specificetur à creaturis: ex quo sic arguitur. Ideò actus voluntatis creatæ unus & idem non potest esse necessarius & liber, terminari ad unum, non terminari ad alterum, esse indifferens ad terminationem, & non terminationem, quia specificatur à suis objectis, & ab ijs essentialiter dependet: Atqui è contra voluntas divina non dependet à creaturis: Ergo poterit idem actus esse & necessarius & liber, volitio & nolitio &c. Major est evidens, quia cum actus specificetur à suo objecto, fit inde, ut actus essentialiter consistat in habitudine ad suum objectum; unde semper eodem modo se habet, & eandem denominationem tribuit; si fit volitio, denominat volitum; si fit necessarius, denominat volitum necessariò: Ergo è contra si non specificatur ab objectis, sed ab ijs sit independents, poterit idem actus esse & necessarius & liber, & utriusque denominationem tribuere.

108. Confirmatur: Voluntas divina sumimè actualis, & unicus actus ipsius, qui ab ipsa ne virtualiter quidem distinguitur, ut aliàs diximus, & qui omnino quantum ad substantiam est necessarius, potest efficere & præstare ea omnia quæ potest voluntas creatæ, tum ratione suæ mutabilitatis, tum ratione suæ indifferentiæ, tum ratione plurimum actuum: Atqui facile intelligimus voluntatem creatam, ratione suæ indifferentiæ, & per plures actus, posse velle unum necessariò, & velle alterum liberè: Ergo & voluntas divina, etsi nulla alia perfectio intrinseca superaddatur, poterit & velle & nolle, & velle necessariò & velle liberè. Major videtur aperta; quia voluntas divina, & unicus ipsius actus, continet eminenter quidquid perfectionis est in libertate, & indifferentia voluntatis creatæ, non minus quam essentia continet omnem rationem entis, unde voluntas divina actualissima, correspondet voluntati creatæ ut est potentia, & ut habet actum; & sicut essentia divina, quia infinita est virtutis, in sese habet rationes omnes, & eas veluti conciliat, quæ in creatis oppositæ sunt; ita summa illa actualitas voluntatis divinæ, & immutabilitatem, & defectibilitatem, qualis necessaria est, & sufficit ad libertatem, conciliat.

109. Confirmatur ultimò exemplo ex mysterio Incarnationis desumpto; eadem enim videtur esse utrobique difficultas, & omnino par ratio. Nam quod in actu libero Dei difficultatem ingerit, est quòd duo necessariò admittenda sint, quæ non videntur posse conciliari, scilicet immutabilitas actus, & defectibilitas, qualis requiritur ad libertatem; hæc duo etiam in mysterio Incarnationis occurrunt, nam persona divina incipit de novo terminare, & potest desinere terminare; & tamen

Tom. I.

A persona divina est immutabilis, unde videtur eodem modo utraque difficultas resolvenda. Ita verò mysterium Incarnationis explicamus, quòd immutabilitas se teneat ex parte personæ, omnis verò mutabilitas, & sola, ex parte naturæ assumptæ; neque necesse est ullam perfectionem intrinsecam admitti in persona terminante, quæ possit mutari & desinere; cuius ratio est, quam asserunt Thomistæ cum Divo Thoma, quòd persona terminet ratione suæ actualitatis, & non potentialitatis; unde ipsa persona immutat humanitatem, ipsa verò nullà ratione mutatur, quia haberet aliquid potentialitatis, & posset alio modo se habere. Idem igitur erit dicendum de actu libero Dei, quantum ad substantiam esse omnino immutabilem, & summè necessarium, mutationem verò, & defectibilitatem se tenere ex parte creaturæ productæ, quam connotat, neque aliud admittendum esse ex parte actus, quòd possit desinere; cuius eadem ratio est, quia actus voluntatis divinæ non minor subest actualitas ad immutandas creaturas, quam personalitati ad terminandam humanitatem: Ergo actus voluntatis divinæ poterit immediatè immutare creaturas, absque eo quòd ullà ratione mutetur, aut mutabilis, vel defectibilis sit.

§. III.

Solvuntur objectiones.

C **T**Ria sunt præcipua argumenta, quæ possunt obijci, quæ hic breviter solvemus, & ex eorum solutione, facili erit ad alia omnia, si quæ obijciantur, responsio.

Obijciatur itaque primò ad probandum libertatem debere consistere in aliqua ratione intrinseca superaddita actui necessariò. Actus liber, quæ liber est, debet posse deficere, cum potuerit non esse: Atqui non potest deficere, nisi consistat in aliqua actualitate, vel ratione intrinseca, distincta ab actu necessariò; siquidem repugnat actum necessarium posse deficere: Ergo &c.

D **C**onfirmatur: Constitutum divini decreti liberi, potuit Deo deficere, sub ea ratione, quæ ipsum constituit liberè volentem creaturas: Atqui quòd Deum constituit liberè volentem creaturas, non potest non esse aliquid intrinsecum: Ergo &c.

E **R**espondeo distinguendo Majorem: Actus liber quæ liber debet posse deficere, quantum ad entitatem, perfectionem, vel aliam rationem intrinsecam, vel secundum illud quòd importat in recto, nego: Secundum connotationem, & illud quòd dicit in obliquo, concedo. Vel aliis terminis: debet posse deficere subjectivè, vel activè, & secundum illud quòd se tenet ex parte Dei, nego: Objectivè, vel passivè, & secundum illud quòd se tenet ex parte objecti & termini, concedo. Et eadem solutio applicanda est Minori, & ejus probationi. Etenim actus liber non est actus voluntatis divinæ secundum substantiam, perfectionem, vel aliam rationem intrinsecam, quia nihil hæc sententia quam defendimus intrinsecum Deo admittit, quòd non sit necessarium; sed est actus secundum virtutem exercitam, ut habet rationem causæ, & ut creaturas connotat: quòd exercitium, vel connotatio duo dicit; alterum in recto, & est ipse actus secundum perfectionem actualem intrinsecam, omnino immutabilem; & alterum in obliquo; & est ipse effectus productus, defectibilis: Unde defectibilis.

E e e iij

tas quæ hîc reperitur, non est exigenda ex parte ipsius actûs, sed ex parte solius effectûs producti; quamvis etiam ex effectû quodammodo refundatur in actum, non quidem secundum substantiam, sed virtutem ut exercitam; quia si potuit non esse effectus, potuit etiam actus effectum non producere: sicut actio ut creativa, vel conservativa desineret, si desineret effectus, etsi tamen nihil intrinsecum actioni deperiret: quod idem contingeret personæ divinæ quæ humanitatem Christi terminat; si enim desineret humanitas, desineret terminatio etiam intrinseca, etsi nihil intrinsecum amitteret: quia terminatio nihil aliud est, quam ipsa subsistentia Verbi Divini in recto, ut connotat humanitatem cui unitur in obliquo: etenim in hac sententia quam hîc explicamus, non est necesse quod adveniat aliquid intrinsecum, vel pereat, ut adveniat, vel pereat intrinseca denominatio, ut statim ostendemus.

113. Ad confirmationem, concedo Majorem, & distinguo Minorem: Quod constituit Deum liberè volentem, est aliquid intrinsecum præcisè, nego: est intrinsecum ut connotans in in obliquo effectum productum, concedo; & sub hac ratione potuit deficere, quia potuit non producere effectum, nec ipsum subinde connotare.

114. Objicitur secundò: Omnis denominatio intrinseca debet provenire ab aliqua forma intrinseca: Atqui denominatio liberi in Deo, est denominatio intrinseca: Ergo debet provenire ab aliqua forma intrinseca: Atqui iterum hæc forma non potest esse nisi aliqua ratio intrinseca, superaddita actui necessario: Ergo &c. Hæc Minor subsumpta probatur: quia forma quæ Deum denominat liberè volentem, non potest esse ipse actus necessarius; siquidem omnis denominatio similis est, & ejusdem conditionis cum forma à qua oritur: Ergo actus necessarius non potest liberè, sed solum necessariò volentem denominare.

115. Respondeo primò Majorem esse absolute negandam, quia interdum potest advenire nova denominatio intrinseca, etsi nihil intrinsecum adveniat, ex sola connotatione alicujus extrinseci: cujus plura exempla afferri possunt. Nam materia prima dicitur habere vel complacentiam formæ præteritæ, vel desiderium futuræ, quæ denominationes intrinsecæ sunt, & tamen non oriuntur nisi ex connotatione formæ quam habuit, vel habitura est. In sententia eorum qui sunt extra Scholam D. Thomæ, & qui non distinguunt relationem à fundamento, fundamentum dicitur intrinsecè referri ad terminum, etsi nihil intrinsecum recipiat, ex eo solum quòd terminum connotet; & agens dicitur agens intrinsecè, non quòd actionem in sese recipiat, sed quòd eam in passò receptam connotet; & licet in vera sententia agens complementum aliquod virtutis recipiat, à quo denominatur agens effectivè; attamen non denominatur agens formaliter, nisi ex sola actione, quæ tamen non est in ipso, sed in passò. Idem etiam in Deo reperitur, nam Deus dicitur Creator, quæ denominatio non potest non esse intrinseca, per solam virtutem activam, sine nova perfectione addita, ut connotat effectus productos; & dicitur etiam habere cognitionem futurorum contingentium intuitivam, sine ulla ratione superaddita, etiam virtualiter distincta, nam scientia visionis, & libera, nequidem virtualiter à scientia necessaria & simplicis intelligentiæ distinguitur; quia illa distin-

A ctio virtualis non potest oriri ex objecto materiali circa quod versatur scientia visionis. Demum persona divina dicitur intrinsecè terminare humanitatem, etsi nihil intrinsecum adveniat, ex eo præcisè quòd connotet humanitatem cui unitur. Idem dicendum de actu libero Dei, Deus enim dicitur liberè volens creaturas, non quòd aliquid intrinsecum recipiat, vel amittat, aut alio modo se habeat, sed quòd in se immutabilis creaturas mutet, circa eas versetur, & eas connotet. Sed præterea

Respondeo secundò, non desiderari hîc formam intrinsecam, ex qua proveniat denominatio liberi, (quod etiam dicendum est de aliis denominationibus creatoris, videlicet, terminantis) provenit enim ex ipso actu voluntatis divinæ qui importatur in recto, ut connotat in obliquo effectum productum. Unde concessò primò argumento, distinguo Minorem subsumptam: Actus necessarius non potest denominare Deum liberè volentem, ut est necessarius, & versatur circa bonitatem divinam, & secundum perfectionem intrinsecam, secundum se & præcisè sumptam, concedo. Ut versatur circa creaturas, & eas connotat, nego: sub hac enim ratione non est necessarius, sed liber.

B Objicitur tertio: Decretum liberum est Deo ratio cognoscendi creaturas existentes, aut futuras: Sed non secundum rationem intrinsecam, quòd intrinseca necessaria: Ergo quoad intrinseca liberam, ac subinde quæ possit deficere secundum intrinseca, non secundum extrinseca solum, & secundum illud duntaxat quod importatur in obliquo.

Respondeo concessa Majori, distinguendo Minorem. Decretum non est ratio cognoscendi creaturas secundum aliquam rationem intrinsecam necessariam, ut necessaria est præcisè, concedo: ut versatur circa creaturas, & eas connotat, nego. Decretum ergo liberum duo dicit, ut sapius explicuimus, alterum in recto, & est ipsemet actus secundum rationem intrinsecam; alterum in obliquo, & est creatura, vel existens, vel futura: cum verò illud rectum, scilicet actus voluntatis divinæ, obliquum connotet, scilicet creaturam, facile poterit esse ratio cognoscendi creaturam existentem vel futuram.

ARTICULVS IV.

An detur in Deo libertas contradictionis, ita ut ejus voluntas, ab omni actu libero potuerit manere suspensa?

§. I.

E Proponitur status questionis, & pars affirmativa, ut probabilior eligatur.

Suppono primò, tritam & communem libertatis divisionem, in libertatem contrarietatis & contradictionis. Prima est indifferentia ad actus contrarios, ut amare, & odio habere. Secunda est potentia ad actum, & negationem ejus, sive ad volendum & non volendum.

Suppono secundò: Quòd cum libertas Dei non sit potentialis, sed per modum actûs purissimi; & cum in Deo actus liber non distinguatur realiter à necessario, sed unus & idem actus simplicissimus, eminentissimo modo sit necessarius & liber: necessarius quidem per ordinem ad divinam bo-

nitatem ut objectum primum, liber verò per ordinem ad creaturas ut objecta secunda & materialia, non potest dari in Deo libertas contradictionis per ordinem ad actum & negationem eius, sed solum penes terminationem ad objecta creata, & negationem illius. Unde quando queritur an in Deo sit libertas contradictionis, idem est ac si queratur, an voluntas Dei potuerit manere suspensa, & cessare ab omni exercitio, seu terminatione libera ad objecta creata: v. g. ad futuritionem Petri, vel non futuritionem illius.

121. Suppono tertio: probabilem esse aliquorum Theologorum sententiam, asserentium quòd proposito voluntati create objecto, illa potest ab omni actu positivo cessare, ac exercere suam libertatem per puram omissionem, quæ voluntaria & libera est, libertate negativâ. Queritur ergo, an sicut in illa sententia probabili, voluntas creata objecto sibi proposito manet libera, nedum libertate contrarietatis, sed etiam libertate contradictionis formaliter, taliter quòd possit nullum actum erga illud elicere. Ita voluntas Dei, proposita sibi ab æterno futuritione Petri v. g. & negatione illius, non solum sit libera libertate contrarietatis, quatenus potuit velle futuritionem, aut negationem illius: sed etiam libertate contradictionis formalis, ita ut potuerit merè negativè se habere, nec volendo futuritionem, nec volendo negationem illius, sed ab omni terminatione libera cessando.

122. Partem negativam tenent ex nostris Navarrete, Nazarius, & Gonzalez; & ex extraneis Suarez, Vazquez, Granado, & Arrubal, quos referunt & sequuntur Salmaticenses, tract. 4. disp. 5. dub. 3. §. 2. Fundamentum hujus sententiæ duplex est. Primum sumitur ex summa perfectione & actualitate divinæ voluntatis ut libere, quam existimant prædicti Authores non posse salvari, si voluntas divina maneat suspensa ab omni actu libero, seu ab omni terminatione ad creaturas. Secundum petitur ex summa perfectione & universalitate scientiæ liberæ Dei, quæ etiam non videtur stare posse cum suspensione omnimoda divinæ voluntatis, & seclusis decretis absolutis, vel conditionatis, in quibus ejus certitudo funderetur.

123. His tamen non obstantibus, pars affirmativa satis communis est apud Thomistas, eamque defendunt Ferrariensis, Caietanus, & Curiel relati à Salmaticensibus ubi supra, Herrera in manuscriptis ad art. 3. hujus questionis & plures alij Recentiores & ingeniosi Thomistæ. Unde huic sententiæ, ut probabiliori, & conformiori principiis circa Dei libertatem articulo præcedenti statuti, subscribens,

Dico, voluntatem Dei ab omni terminatione libera ad creaturas potuisse manere suspensam, ac proinde illam esse liberam, non solum libertate contrarietatis, sed etiam libertate contradictionis.

124. Probatur primò conclusio destruendo primum & præcipuum fundamentum Adversariorum. Nulla reperitur imperfectio in voluntate divina, per omnimodam suspensionem omnis decreti, seu omnis exercitij libertatis erga creaturas: Ergo non est ratio quare non possit sic esse & concipi divina voluntas. Consequentia patet, Antecedens probatur. Si quæ enim esset, maximè quæ ex tali suspensione, & carentia exercitij libertatis, sequeretur aliquis defectus perfectionis vel actualitatis in divina voluntate: Sed ex tali suspensione non sequitur ulla carentia perfectionis & actualitatis: Ergo &c. Major est præcipuum fundamentum

A Adversariorum: Minor verò in qua est difficultas, sic ostenditur. Exercitium liberum volitionis divinæ, non superaddit ad perfectiones necessarias Dei, entitatem, actualitatem, vel perfectionem; sed rationem puræ terminationis, ut ostendimus articulo secundo: Ergo ex eo quòd à tali exercitio divina voluntas quæquæ cessaret, ac maneret suspensa, nullius perfectionis seu actualitatis defectus sequeretur.

Confirmatur, & urgetur amplius. Ideò absque ulla imperfectione potuit voluntas Dei non velle futuritionem Petri v. g. quam de facto voluit, quia terminatio per modum volitionis non superaddit novam perfectionem, vel actualitatem: nec etiam terminatio libera per modum volitionis aut nolitionis vagè considerata, perfectionem addit, vel actualitatem: Ergo etiam ab illa prout sic, absque ulla imperfectione potuit cessare, & consequenter potuit nec velle nec nolle futuritionem Petri, aut negationem futuritionis ejus.

125. Confirmatur secundo: Absque ulla imperfectione potuit misericordia Dei, ab exercitio miserendi suspensa remanere, & idem dic de justitia divina, & de omnipotentia; hæc enim omnia attributa, si Deus nihil produxisset ad extra, à principiis executivis miserendi, puniendi, &c. suspensa manerent: Ergo etiam voluntas divina ut libera est, potuit absque omni imperfectione, ab omni exercitio volendi manere suspensa.

C Probatur secundo conclusio, destruendo aliud fundamentum Adversariorum. Quamvis divina voluntas non se determinasset, circa futuritionem vel non futuritionem aliquarum rerum possibilem, hoc tamen non obesset perfectioni divinæ scientiæ, nec impediret quin certò cognosceret illas non esse futuras: Ergo ruit, vel saltem nutat aliud fundamentum adversæ sententiæ. Consequentia patet ex supra dictis: Antecedens verò probatur. Ut enim Deus cognoscat aliquid non esse futurum, non requiritur quòd habeat aliquod decretum positivum de ejus non futuritione, sed sufficit quòd nullum habeat de ejus futuritione; talis enim libera decreti negatio, seu tale decretum negativum, sufficit ad non futuritionem alicujus rei possibilem, ut ostendimus in Tractatu de Scientia Dei, & rationem assignavimus, ex discrimine quod inter futuritionem & non futuritionem reperitur. Cum enim rem esse futuram sit aliquis effectus positivus, & futuritio dicat ordinem positivum ad existentiam aliquando habendam, & omnis effectus positivus petat pro causa liberam Dei volitionem, hinc est quòd ad futuritionem alicujus rei requiritur decretum positivum & actuale voluntatis divinæ. E contra verò, cum rem non esse futuram, non sit aliquid positivum, sed sola negatio futuritionis & existentie aliquando habendæ, & ad negationem non requiratur positivus influxus, sed sufficiat sola ejus negatio: ut aliqua res non sit futura, & ut talis à Deo cognoscatur, satis est quòd divina voluntas circa ejus futuritionem & non futuritionem maneat suspensa, & habeat circa illam decretum negativum, seu liberam decreti negationem, sicuti ut sit calor, requiritur causa positivè influens in illum; ut verò non sit, sufficit sola influxus negatio.

126. Confirmatur primò: Sicut se habet concursus Dei ad extra in ordine ad existentiam rerum, ita se habet ejus decretum in ordine ad illarum futuritionem: Atqui ad negationem existentie alicujus rei, non requiritur influxus positivus divinæ omnipotentie, sed sufficit sola concursus seu in-

Disp. 6.
art. 7.
§. 6.

Axus negatio: Ergo similiter, ad non futuritionem illius, nullum requiritur positivum decretum, sed sufficit libera eius negatio, seu libera divina voluntatis suspensio.

329. Confirmatur amplius: Absurdum videtur fingere in Deo infinita ferè decreta conditionata, circa infinitas ferè combinationes possibiles, inter quas plures videntur absurda & nugatoria, & asserere quòd in Deo sit decretum positivum & actuale, quo positivè velit & determinet, quòd si capra v. g. saltet, arbor non florebit: quòd si gallus cantet, Turca non convertetur: si Petrus dormiat Romæ, Joannes non saltabit Burdigalæ, & circa similia humanæ mentis deliria. Unde multò convenientius videtur asserere, voluntatem divinam circa hujusmodi combinationes, & futura conditionata disparata, mansisse suspensam, & habuisse solum circa illa decretum negativum, seu liberam decreti negationem, in qua certò cognoscit, illa non esse futura.

§. II.

Solvuntur objectiones.

330. **O**bjicies primò: Divina voluntas ut libera, non minus est in ultima actualitate, & actus purus, quam si consideretur ut natura, vel ut necessaria: Ergo sicut voluntas divina per modum naturæ considerata, est necessariò in actu secundo, respectu objecti primarij quod necessariò diligit: ita etiam ut libera debet necessariò esse in actu secundo, respectu objecti secundarij in quod liberè tendit.

331. Respondeo concessò Antecedente, distinguendo Còsequens: Respectu objecti secundarij debet esse in actu secundo, quantum ad entitatem, & actualitatem, concedo: quoad exercitium, & terminationem, nego. Solutio patet ex suprà dictis: ut enim suprà annotavimus, libertas divina non consistit in indifferentia potentiae ad actum & negationem ejus, sed in indifferentia actus purissimi ad terminationem ad objectum creatum, & negationem terminationis; ex quo non colligitur esse potentialem, seu non esse actum purum; sicut nec ex eo quòd misericordia & justitia divina indifferentes sint ut terminètur vel non terminètur ad objecta creata, aliqua potentialitas vel defectus actualitatis in illis infertur. Et quidem si quid probaret hoc argumentum, convinceret voluntatem Dei liberam debere habere positivas omnes terminationes ad creaturas quarum est capax, quod nec ipsi quidem Adversarij admittent.

332. Instabis, Voluntas divina, quia sub conceptu naturæ est actus purus, & omnis potentialitatis expertus, non solum est in actu secundo quoad entitatem & actualitatem, sed etiam quoad terminationem, & exercitium illius circa suum objectum: Ergo similiter si voluntas Dei ut libera sit actus purus, debet esse in actu secundo, non solum quoad entitatem & actualitatem, sed etiam quoad omne exercitium, & omnem terminationem.

333. Respondeo negando causalem: non enim hac solum ratione, voluntas divina sub conceptu naturæ, est in actu secundo quoad terminationem, circa objectum quod necessariò diligit, sed quia terminatio ad tale objectum, est necessariò connexa cum actualitate voluntatis divinae, ob necessitatem objecti: quia illò propositò per intellectum, cum repræsentetur ratio summi boni, nequit voluntas non exercere actum circa illud: cu-

A jus oppositum in terminatione libera contingit, quandoquidem ejus objectum, cum creatum & finitum sit, & finitam bonitatem habeat, nequit necessariò allicere voluntatem divinam, ut habeat necessariò exercitium terminationis ad illud.

Objicies secundo: Non stat summa perfectio scientiæ Dei liberæ, cum suspensione omnimoda voluntatis divina: Ergo illa non est admittenda, Consequentià patet, Antecedens probatur. Nam ut ostendimus in Tractatu de scientiâ Dei, sublatis decretis absolutis, & conditionatis, non potest stare certitudo & infallibilitas scientiæ Dei, respectu futurorum contingentium: Ergo perfectio scientiæ Dei liberæ, cum suspensione omnimoda divina voluntatis subsistere nequit.

B Respondeo negando Antecedens: ad cujus probationem, in primis dicendum est, quòd si voluntas Dei circa futuritionem, vel non futuritionem omnium rerum possibilium mansisset suspensa, ejus scientiâ non cognosceret res ut futuras, sed solum ut possibiles: neque hoc arguit imperfectiorem, sed potiùs summam perfectionem in divina scientiâ, quæ debet attingere res ut sunt, & illas cognoscere eo modo quo sunt cognoscibiles: in tali autem casu, nihil esset cognoscibile ut futurum; quia nullum esset in Deo decretum, quòd res extraherentur à statu meræ possibilitatis, ad statum determinatæ futuritionis. Sed quia ex fide & divina revelatione habemus, voluntatem divinam circa futuritionem rerum omnium possibilium, non mansisse suspensam, sed absolutè vel conditionatè, ad plurimum rerum productionem & futuritionem se determinasse.

Respondeo secundo: certitudinem divinae scientiæ, quantum ad ea quæ sunt futura, fundari in decreto positivo, absoluto, vel conditionato, quòd Deus absolutè vel conditionatè decrevit illorum productionem & futuritionem: quantum verò ad ea quæ non sunt futura, fundatur vel in decreto positivo, quòd Deus absolutè, vel conditionatè noluit illorum futuritionem: vel in decreto negativo, seu in libera decreti negatione, quia noluit se determinare ad illorum futuritionem, aut non futuritionem; tale enim decretum negativum sufficit (ut ostendimus) ut aliquid non sit futurum, & ut tale cognoscatur à Deo.

Ex quo inferes, duplex esse medium in quo divina scientiâ potest certò cognoscere aliquid non esse futurum. Primum est decretum positivum, quòd positivè vult non esse illius rei. Secundum est decretum negativum, seu libera ommissio omnis decreti positivi, circa ejus futuritionem vel non futuritionem.

Objicies tertio: In voluntate creata non potest salvari ratio perfecti liberi per puram ommissionem, ut docent plures Thomistæ 1. 2. qu. 6. art. 5. & qu. 71. art. 5. Ergo multò minus in voluntate divina salvabitur ratio libertatis, per solam voluntariam ommissio decreti positivi suspensionem.

E Respondeo dato Antecedente, de quo disputant Theologi locis citatis, negando Consequentiã, & paritatè. Ratio disparitatis sumitur ex differentia libertatis divinae & create. Libertas enim creata non est ad terminationes diversas ejusdem actus, sed ad diversos actus: unde quia in casu puræ ommissionis, nullum haberet actum voluntas creata, non salvaretur in ea perfecta libertas in actu secundo, si quidem actus secundus nominat actum. Caterùm in Deo non est libertas ad diversos actus, sed ad eundem actum, cum diversa terminatione; unde non intellecta adhuc in ejus

in ejus voluntate aliquâ positivâ terminatione ad creaturas, potest intelligi actus secundus, scilicet necessarius, qui est idem cum libero; quia terminatio ad objectum secundarium, non addit in Deo novum actum, nec novam entitatem, actualitatem, aut perfectionem, ut ostendimus articulo præcedenti.

139. Dices, In tali casu in Deo non erit voluntarium: Ergo nec liberum. Consequentia patet, ex eo quod omne liberum est voluntarium, licet omne voluntarium non sit liberum. Antecedens probatur: Voluntarium in Deo desumitur ex actu positivo, & positiva terminatione: Ergo illâ non stante in Deo circa creaturas, non erit in illo voluntarium in ordine ad illas.

140. Respondeo distinguendo Antecedens. Non erit voluntarium positivum & formale, concedo Antecedens. Negativum & virtuale, seu interpretativum, nego Antecedens, & Consequentiam. Ex eo enim quod voluntas divina haberet actum positivum circa suam bonitatem, & attenderet per intellectum ad creaturas, circa quas per voluntatem non habet terminationem, interpretatur ita se habere, ac si positivè non vellet talem terminationem. Sicut in Petro, instante præcepto audiendi sacrum, si attendat, & tamen eliciat tunc actum voluntatis studendi, nihil de audiendo sacro determinando, dicimus tunc quod liberè omittit in actu secundo; non quidem per volitionem formalem non audiendi sacrum, quia illam non habet, ut supponimus, sed per actum interpretativum, quò intelligimus voluntatem æquè determinatam, ac si haberet actum positivum circa tale objectum.

141. Instabis: Voluntarium purè negativum & interpretativum, est imperfectè voluntarium: Ergo repugnat Deo. Consequentia patet, Antecedens probatur. Voluntarium purè negativum, non est perfectè vitale: Ergo nec perfectè voluntarium.

Respondeo distinguendo Antecedens: Voluntarium purè negativum, per defectum entitatis & actualitatis actus, qualiter in nobis contingit, concedo Antecedens. Per defectum solius terminationis, sub conceptu terminationis, nego Antecedens, & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis.

142. Urgebis: In Deo non admittitur à Thomistis reprobatio purè negativa, seu pura omisso admittendi aliquos ad gloriam, quia illa est minus perfecta in ratione providentiæ, quàm reprobatio positiva, quæ consistit in positivo decreto aliquos excludendi à gloria ut beneficio indebito: Ergo ob eandem rationem non debet admitti in Deo libertas purè negativa, sive omisso omnis terminationis liberæ ad creaturas: hæc enim videtur minus perfecta in ratione libertatis, quàm libertas positiva consistens in decreto positivo, seu in positiva terminatione divinæ voluntatis ad creaturas.

143. Respondeo concessò Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est clara, quia suppositâ elevatione creaturarum rationalium ad finem supernaturalem positivum, nihil decernere de aliquibus, vel purè negativè se habere circa illas, arguit in provisorie imperfectionem, quia suppositâ tali elevatione creaturæ rationalis ad finem supernaturalem, diminuta esset ejus providentiæ, si consequenter & ultimè non versaretur circa illas per positivum decretum, sicut incepèrat. Hoc autem non contingit

Tom. I.

A in nostro casu, cum enim ante suspensionem divinæ voluntatis, non præsupponatur in Deo aliquod positivum decretum circa creaturas, per quod positivè illas ordinaverit ad aliquem finem, consequenter non teneretur postea de illis positivè decernere, & illas ad aliquem finem positivè ordinare: unde ex tali suspensione, nulla in divina voluntate esset vel conciperetur imperfectio, sed potiùs perfectissima libertas & independentia à creaturis.

Objicies quartò: Rem esse futuram, vel non esse futuram, est necessarium: Ergo etiam necessarium est, Deum velle eam esse futuram, aut nolle eam esse futuram. Consequentia videtur manifesta, ideò enim primum est necessarium, quia constat ex extremis contradictoriè oppositis; Sed etiam secundum constat ex iisdem terminis: Ergo eadem ratione debet esse necessarium.

Respondeo concessò Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem. Nam inter rem esse futuram, & non esse futuram, non datur medium, cum contradictoriè opponantur: unde propositio disjuncta, ex illis extremis coalescens, est necessaria. At verò inter hoc quòd est Deum velle rem esse futuram, & velle non esse futuram, cum non sit oppositio contradictoria, sed contraria, medium assignatur: scilicet non velle aliquod ex prædictis extremis, seu non velle negativè, per meram suspensionem: per quod patet ad probationem in contrarium.

Objicies ultimò: Si non esset necessarium divinam voluntatem terminari ad futuritionem, vel non futuritionem rerum omnium possibilem, maximè ex eo quòd terminatio divinæ voluntatis ad extra, nullam ei addit perfectionem, vel actualitatem: Sed hæc ratio non concludit: Ergo &c. Major est præcipuum fundamentum nostræ sententiæ, ut constat ex supra dictis: Minor autem ostenditur primò. Terminatio divinæ scientiæ ad creaturas possibilem, necessariò convenit Deo, & tamen non addit novam perfectionem ad divinam scientiam, prout terminatur ad objectum primarium: Ergo ex eo quòd terminatio divinæ voluntatis ad extra, perfectionem illi non addat, malè colligitur non esse necessarium, voluntatem divinam terminari ad futuritionem, vel non futuritionem rerum omnium possibilem.

Secundò probatur eadem Minor: Licet comparatio ad creaturas, respectu divinæ essentiae in ratione ideæ, non addat aliquid reale ad essentiam, sed solum respectum rationis, ut aliqui existimant; vel ejus fundamentum, ut alij probabilius sentiunt: tamen si essentia divina non compararetur ad illas positivè, sed negativè solum circa illas se haberet, non salvaretur in ea perfecta ratio ideæ: Ergo pariter, licet positiva terminatio ad creaturas, non addat perfectionem supra actum voluntatis divinæ, si tamen non intelligitur positivè terminata ad creaturas, sed solum negativè, imperfecta intelligitur ratio libertatis in Deo.

Respondeo concessâ Majori, negando Minor: ad cuius primam probationem, concessò Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia in creaturis possibilebus est necessaria veritas & cognoscibilitas, ratione cuius cognoscuntur à Deo: at verò in futuris, non est bonitas necessaria, unde necessitas terminationis ad illas, ex meritis objecti derivari non potest; & cum ex alia parte, ex eo quòd talis terminatio ab æterno non competeret Deo, nullius

FFF

perfectiois seu actualitatis defectum argueret, ut supra dicebamus, ex nullo capite concipi potest talis terminationis necessitas.

Ad secundam probationem desumptam ex ideis in mente divina existentibus, respondeo esse etiam disparem rationem: cum enim Deus in cognoscendo se, non sit liber, sed necessitatus, etiam necessitatur ad cognoscendam imitabilitatem suae essentiae a creaturis; ac proinde suam essentiam, in ratione ideae & exemplaris omnium rerum possibilem: est contra verò, cum in volendo creaturas sit summè liber, ad perfectionem ipsius pertinet, posse manere suspensum circa illarum futuritionem, aut non futuritionem, & posse omittere omnem terminationem ad illas.

ARTICVLVS V.

An ex eo quòd Deus aliquid in tempore velle inciperet, vel à libera voluntate desisteret, physica mutatio inferretur in illo?

148. **R**atio dubitandi, eaque non levis, sumitur ex principiis supra art. 2. statutis, agendo de constitutivo divini decreti. Nam, ut ibidem ostendimus, liberum Dei decretum consistit in terminatione intrinseca, indefectibili sub conceptu entitatis, & defectibili solum sub conceptu terminationis: Sed ex nova terminatione divinae voluntatis ad creaturas, non sequitur mutatio physica in Deo; quia, ut ibidem ostendimus, ad physicam mutationem requiritur transitus de non esse ad esse, seu de esse ad non esse formae intrinsecae: Ergo ex eo quòd novum aliquod decretum in tempore Deo adveniret, non sequeretur illum physicè mutari.

149. **C**onfirmatur: Deus absque physica mutatione potest in tempore denominationem creantis subire, quamvis ista denominatio intrinseca sit, ut communiter docent nostri Thomistae: Ergo similiter, quamvis denominatio liberè volentis sit Deo intrinseca, poterit tamen illam absque physica mutatione de novo in tempore suscipere. His tamen non obstantibus,

150. **D**ico: Ex eo quòd Deus aliquid in tempore velle inciperet, aut à libera voluntate desisteret, sequeretur physica mutatio in illo, ac proinde ex immutabilitate divina rectè inferitur, non posse libera Dei decreta variari. Est contra Suarezem disp. 30. Metaph. sect. 4. & alios modernos, existimantes ex temporali variatione decretorum in Deo, non sequi physicam ejus mutationem, sed duntaxat moralem. Quia, inquiunt, cum divina voluntas ab aeterno non potuerit manere suspensa, sed se determinaverit per positivum decretum, ad volitionem vel nolitionem omnium rerum possibilem; si in tempore aliquid de novo velle inciperet, quod ab aeterno noluerat, vel nolle quod voluerat, hoc argueret in illo aliquam inconstantiam, quae est imperfectio, & mutatio moralis, Deo repugnans. Est etiam contra Molinam supra qu. 14. art. 15. ubi ait, non ideo repugnare quòd Deus aliquid in tempore velle incipiat, quòd illi adveniret aliqua physica mutatio, sed quia sequeretur in eo vicissitudinis obumbratio, quae non minus quam mutatio physica, divinae naturae repugnat: juxta illud Jacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.*

151. **E** Nostra tamen conclusio communis est apud

Thomistas, eamque docuit Angelicus Doctor 1. contra Gent. cap. 86. de verit. qu. 23. art. 4. ad 5. & in hac qu. art. 2. in quibus locis, & alibi saepe, docet Deum ex necessitate velle creaturas, non absolute, sed ex suppositione, ratione suae immutabilitatis. Et art. 7. ex immutabilitate Dei colligit non posse Dei voluntatem incipere velle in tempore. Quae etiam ratione utitur D. Augustinus lib. 12. Confess. cap. 5.

152. **B** Probatur ergo conclusio ratione D. Thomae hic art. 7. ad hanc formam redacta. Quòd voluntas divina incipiat aliquando velle de novo, aut à volitione desistat, solum provenire potest, vel ex hoc quòd incipiat sibi esse conveniens & bonum, quod bonum & conveniens non erat, vel ex hoc quòd de novo ut bonum cognoscat, quod prius ut tale non cognoscebat: primum arguit physicam mutationem in divina substantia, secundum in ejus cognitione: Ergo sequitur physica mutatio in Deo, ex eo quòd aliquid incipiat in tempore velle, aut à libera volitione desistat. Major ex eo videtur certa, quòd voluntas versatur circa bonum cognitum tanquam circa proprium objectum: Ergo novitas volitionis, aut ex boni novitate, aut ex novitate cognitionis ejus debet provenire. Minor pro secunda parte supponitur ex dictis in Tractatu de scientia Dei: pro prima verò illam explicat, & ostendit D. Thomas exemplò illius cui incipit esse conveniens ad ignem federe, cum tamen prius disconveniens esset; quod non aliunde provenit, nisi quia mutatus est de calido in frigidum. Homini etiam irato, bona videtur inimici vindicta, cui tamen jam pacato, disconveniens apparet.

153. **C** Respondet Suarez ubi supra, falsam esse Majorem, nec in illa numerari omnes causas ob quas potest voluntas incipere velle quòd antea volebat, vel nolle quòd volebat: potest enim id contingere ratione libertatis, bono invariato, & cognitione illius; ut contingit in nobis, qui bono cognito, & voluntati proposito, possumus ratione libertatis illud amare vel non amare.

154. **D** Sed contra: Licet imprudens voluntatis mutatio (qualis in nobis saepe contingit) absque novitate boni, & cognitionis ejus possit evenire, illa tamen quae secundum prudentiam debet fieri, non nisi bono, aut illius cognitione variatis, potest contingere: Ergo supposita, ut debet supponi, summà Dei prudentiā in volendo, omnes causas assumpsit D. Thomas; & consequenter ex variatione decretorum in Deo, rectè intulit physicam ejus mutationem.

155. **E** Secundò probatur conclusio aliā ratione fundamentali. Ut denominatio liberè volentis incipiat de novo, necessariò requiritur, aut variatio intrinseca in entitate voluntatis divinae, aut novitas & variatio in objecto: Atqui in objecto volitionis liberae, prout est objectum ejus, nequit esse novitas, aut variatio in tempore: Ergo necessariò requiritur variatio intrinseca in entitate liberae volitionis. Major videtur certa, Minor autem suadetur primò: Bonitas creata non terminat volitionem divinam, ut existens in propria mensura, sed ut existens in aeternitate: At ut in aeternitate contenta, nullam accipit variationem aut successionem; cum aeternitas sit invariabilis & tota simul, ut ostendimus in Tractatu de scientia Dei: Ergo ut objectum volitionis divinae, nullius variationis est capax. Secundò, bonitas creata est objectum volitionis liberae,

ut cognita à Deo : Atqui omnis bonitas creata in tempore existens, ab aeterno est cognita à Deo, nec potest in tempore de novo cognosci, ut paulo antè dicebamus : Ergo ut est objectum volitionis Dei liberae, nequit variationem suscipere.

156. Tertiò suaderi potest conclusio, impugnando sententiam Adversariorum : Nam modus dicendi Sicutis falso vel dubio nititur principio, ut constat ex dictis articulo præcedenti, ubi ostendimus valde probabile esse, voluntatem divinam ab omni actu libero potuisse manere suspensam. Molina etiam absque fundamento inter mutationem, & vicissitudinis obumbrationem distinguit, cum pro eodem accipiat à SS. Patribus, ut constat ex D. Gregorio lib. 11. Moral. cap. 17. ubi ponderans verba illa Jacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*, ait: *Ipsa enim mutabilitas umbra est, quæ quasi Dei obscuraret lucem, si hanc per aliquas vicissitudines permutaret; sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla ejus lumen umbra vicissitudinis intercidit.* Ergo &c.

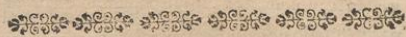
157. Ex dictis patet responsio ad rationem dubitandi initio propositam : dupliciter enim ad illam responderi potest. Primò juxta primam rationem D. Thomæ, distinguendo Minorem : ex nova terminatione ad creaturas, non sequitur physica mutatio, à priori, & tanquam ex forma immutante, concedo Minorem : à posteriori, & arguitivè, ratione illius quod præsupponit, nego Minorem, & Consequentiam. Itaque juxta hanc solutionem, ex eo quòd in tempore Deus velle inciperet, non inferretur physica mutatio, quæ per decretum fiat tanquam per formam immutantem, sed quæ præsupponatur necessariò facta, vel in substantia, vel in cognitione divina. Cum enim, ut supra arguebamus, divinæ voluntatis mutatio fieri non possit, nisi vel ex eo quòd objectum incipiat esse bonum, vel incipiat ut tale cognosci, & neutrum possit de novo contingere, absque physica mutatione; hinc est quòd ex variatione decreti in tempore, inferatur physica mutatio in Deo; non à priori, & quæ fieri debeat per decretum, ut formam immutantem, sed à posteriori, & ratione illius quod ad mutationem prudentem decreti debet necessariò supponi.

158. Secundo responderi potest, consequenter ad secundam rationem, negando Minorem; quia non stat in tempore superaddi de novo divinæ voluntati terminationem liberam, sub conceptu terminationis, nisi insuper ei addatur nova actualitas, & consequenter nisi mutetur physice. Rationem supra adduximus, quia nempe terminatio libera ad creaturas, nequit incipere in tempore in voluntate divina, nisi vel ad novitatem objecti, vel ad variationem entitatis actûs: cumque in objecto nequeat esse novitas, quia terminat prout in aeternitate contentum, in qua nulla est variatio vel successio, consequens fit quòd debeat necessariò intercedere novitas in entitate actûs, ut in tempore incipiat in Deo libera terminatio ad creaturas.

159. Ex quo patet responsio ad confirmationem, concessio enim Antecedente, neganda est Consequentia, & paritas. Ratio discriminis est, quia denominatio creantis sumitur ab actu voluntatis vel intellectûs divini, ut actualiter transeunte, & connotante objectum, prout in propria mensura existens: cum autem objectum, prout in propria mensura, incipiat in tempore, consequens fit quòd absque novitate in entitate actûs, possit de-

Tom. I.

A nominatio illa in tempore incipere. Denominatio autem liberè volentis, non connotat objectum prout in propria duratione, sed prout in mensura aeternitatis contentum, in quo prout sic novitas esse nequit; ac proinde nec denominatio volentis de novo, nisi entitas actûs in seipsa varietur.

DISPUTATIO IV.

De Voluntate Dei Antecedente & Consequente.

B Celebris est divisio voluntatis Dei in Antecedentem & Consequentem, quam Theologi à Damasceno, qui primus eam in Scholas induxit, acceperunt; & circa illam plures occurrunt difficultates, & graves controversiæ, quæ his temporibus inter Thomistas & Modernos agitari solent, & quas sequentibus articulis exactè discutiemus, ac resolvemus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid sit voluntas antecedens & consequens, beneplaciti & signi?

§. I.

Prima pars quesiti resolvitur.

L icet omnes Theologi unanimi consensu hanc divisionem recipiant cum D. Thoma hic art. 6. ad 1. illam tamen eodem modo non explicant, nec intelligunt. Molina enim, Vazquez, Lessius, & alij Recentiores communiter, docent voluntatem illam in Deo dici antecedentem, quæ antecedit nostrum consensum, & prævisionem meritorum, vel demeritorum: consequentem verò, illam quæ supponit consensum liberi arbitrij, & præscientiam meritorum vel demeritorum. Thomistæ autem cum S. Doctore existimant, voluntatem antecedentem esse illam, quæ aliquid amatur consideratum solum secundum se, & ut præcisum à circumstantiis, cum quibus ponitur à parte rei. Consequentem verò illam quæ terminatur ad res secundum omnes circumstantias in particulari, ut in executione, & à parte rei ponendas.

Dico ergo primò: voluntatem Dei non dici antecedentem, ex eo quòd antecedit consensum nostrum, aut præscientiam meritorum, vel demeritorum; & consequentem ex eo quòd consensum, & merita aut demerita voluntatis humanæ, ut à Deo prævisa supponat.

E Probaturs prima pars: Cum voluntas Dei consequens sit efficax, & causa nostri consensûs, ut ostendemus disputatione sequenti, illum antecedit, prioritare saltem naturæ & causalitatis; nam omnis causa est hoc saltem modo prior suo effectu: unde si voluntas Dei diceretur antecedens, ex eo quòd nostrum consensum, & liberam nostræ voluntatis determinationem antecedit, voluntas Dei efficax, & consequens, deberet etiam vocari antecedens, & sic membra hujus divisionis confunderentur: At hoc non est dicendum: Ergo nec illud.

Confirmatur efficaciter: Voluntas illa antecedens, ex D. Thoma, est voluntas solum secundum quid, & inefficax, sive velleitas quædam, ut

FFF ij